www.foi.am

ԻՆՖՈՐՄԱՑԻԱՅԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԴՈՒ ՏԵՂՅԱԿ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՍ

տ ե ղ ե կ ա գ ի ր   N 19

դ ե կ տ ե մ բ ե ր   2 0 0 6

Հրապարակվում է 2001 թվականից

www.foi.am

ԴՈՒ ՏԵՂՅԱԿ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՍ

տեղեկագիր N19

Տեղեկատվության ազատության ամենամյա մրցանակաբաշխություն 2006 .... **5**

ՀՀ քաղաքացին եվրադատարանում դատապարտում է տեղեկատվություն ստանալու իր իրավունքը **7**

Ի՞նչ ունեն մեր դատարանների նախագահները **9**

Հրապարակայի՞ն են արդյոք կուսակցությունները... .... **21**

«Մեկ դատուհանը» դեռ կիսաբաց է... .... **24**

ԱՆԱՀԻՏ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Նամակ. Էլեկտրոնայի՞ն, թե՞ ավանդական **25**

ՀԱՍՄԻԿ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
Պոռնոգրաֆիա, թե՞ էրոտիկա... .... **28**

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ
2004-2006թթ. եվրադատարանի կայացրած որոշումները արտահայտվելու ազատության իրավունքի խախտումների վերաբերյալ... .... **31**

ՍԵՎ ՑՈՒՑԱԿ **41**

www.foi.am

«Դու տեղյակ լինելու իրավունք ունես» տեղեկագիրը հրատարակվում է Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի կողմից «Տեղեկատվության ազատությունը որպես համայնքային մասնակցության միջոց» ծրագրի շրջանակում, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Միջազգային զարգացման գործակալության տրամադրած աջակցությամբ (N 111-G-00-05-00029-00 դրամաշնորհ):

Հոդվածներում արտահայտված տեսակետները հեղինակային են եւ չեն արտահայտում ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության տեսակետը:

Տեղեկատվության ազատության ամենամյա մրցանակաբաշխություն 2006

Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնը Տեղեկատվության ազատության մրցանակաբաշխությունն անցկացնում է արդեն չորրորդ տարին՝ 2003 թվականից:

2006թ. ոսկե բանալու մրցանակակիրներն են.

- 2006թ. ամենաբաց գերատեսչություն է ճանաչվել **ՀՀ Կոտայքի մարզպետարանը**՝ որպես «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքը լավագույնս կիրառող գերատեսչություն:
- Տեղեկություն ստանալու իրավունքը ամենաակտիվ եւ լավագույնս կիրառած հասարակական կազմակերպություն է ճանաչվել **Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը**:
- 2006թ. տեղեկատվության ազատությանն առնչվող խնդիրները հետեւողական լուսաբանած եւ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքն ամենաակտիվ օգտագործող լրագրող է ճանաչվել **Հռիփսիմե Ջեբեջյանը** («Առավոտ» օրաթերթ):
- Տեղեկություն ստանալու իրավունքը ամենաակտիվ կիրառած քաղաքացի է ճանաչվել **Արտակ Զեյնալյանը:**
- Տեղեկատվության ազատության տեսանկյունից լավագույն պաշտոնական ինտերնետային էջ է ճանաչվել **ՀՀ Գլխավոր դատախազության ինտերնետային էջը** (ՀՀ Գլխավոր դատախազի մամուլի քարտուղար Սոնա Տրուզյան):

Այս մրցանակակիրներին տրվել են ոսկե բանալիներ՝ որպես հրապարակայնության խորհրդանիշ:

- Ոչ ճշգրիտ պատասխան տրամադրած պետական գերատեսչություն է ճանաչվել **ՀՀ Տրանսպորտի եւ կապի նախարարությունը**:

2005թ. ընթացքում այս նախարարության եւ «ԱրմենՏել» միջեւ կայացած բանակցությունների նիստերի արձանագրությունները ստանալու՝ Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի հարցումներին նախարարությունը տվել է 3 միմյանց հակասող պատասխաններ: Առաջին պատասխանում նշվել է, թե փնտրվող տեղեկությունները փոխանցվել են ՀՀ Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովին, ինչը պարզվեց՝ չի համապատասխանում իրականությանը: Երկրորդ գրությամբ պատասխանվել է, թե տեղեկությունները, իրոք, նախարարությունում են, սակայն

դրանց մի մասը պարունակում է կոմերցիոն գաղտնիք՝ ուստի պետք է որոշակիացնել, թե որ արձանագրությամբ է ԻԱ կենտրոնը հետաքրքրված:

Ի պատասխան 3-րդ հարցմանը՝ փոխնախարար Վ. Առաքելյանն ուղղակի մերժեց տրամադրել արձանագրությունները՝ հիմնավորելով, թե տեղեկատվության կամ դրա կրկնօրինակի տրամադրման կարգը սահմանված չէ կառավարության կողմից:

- Հայաստանի Հանրապետության ամենափակ գերատեսչություն է ճանաչվել **Արմենթելը,** որն ամենավատն է կատարում «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջները:

Այս երկու մրցանակակիրներին տրվել են ժանգոտած կողպեքներ՝ որպես գաղտնիության խորհրդանիշ:

Մրցանակաբաշխության արդյունքները որոշել է Տեղեկատվության ազատության ոլորտում գործող 9 հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներից բաղկացած անկախ ժյուրիի կազմը: Մրցանակաբաշխությունը կազմակերպվել է ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակի և ԱՄՆ-ի Միջազգային զարգացման գործակալության հետ համատեղ:

Լուրեր

Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնը հրապարակել է տեղեկատվության ազատության ոլորտում 2001-2006թթ. տեղի ունեցած 17 դատական գործերի համառոտ նկարագրությունը դատական փաստաթղթերի հետ միասին՝ տեղեկություն ստանալու հարցումը, պաշտոնական գրավոր մերժումը, հայցադիմումը և դատական որոշումը: Կարծում ենք՝ դատական ակտերի և փաստաթղթերը այս ժողովածուն քաղաքացիներին, ՀԿ-ներին, լրագրողներին կօգնեն հետագայում առավել արդյունավետ պաշտպանել իրենց տեղեկություն ստանալու իրավունքը, իսկ դատավորներին կաջակցեն կայացնել առավել պրոֆեսիոնալ որոշումներ: Ժողովածուն կարող եք ձեռք բերել «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի գրասենյակից կամ www.foi.am ինտերնետային կայքից:

Եվրոպայի խորհրդից պահանջվում է ճանաչել տեղեկատվություն ստանալու համընդհանուր իրավունքը

2006 թվականի նոյեմբերի 15-ին «Տեղեկատվության մատչելիություն. Եվրոպա» (ԻԱ կենտրոնը այս կազմակերպության հիմնադիր անդամ է), «Արտիկլ 19» և «Բաց հասարակության Արդարադատության նախաձեռնություն» կազմակերպությունները տարածել են մամլո հաղորդագրություն ուղղված այն փորձագետների խմբին, որը պատրաստում է տեղեկատվության մատչելիության մասին համաձայնագրի նախագիծ: Կազմակերպությունները զգուշացնում են, որ նախագիծը որոշ հարցերում ցածր չափանիշներ է արձանագրում քան տարածաշրջանի երկրների մեծամասնության պրակտիկան: Վերոնշյալ երեք կազմակերպությունները աշխատանքային խմբին կոչ են անում ստեղծել համաձայնագրի այնպիսի նախագիծ, որով մասնակից պետություններից կպահանջվի իրենց օրենսդրությունը բարձրացնել միջազգային չափանիշների մակարդակին:

ՀՀ քաղաքացին Եվրադատարանում պաշտպանում է տեղեկատվություն ստանալու իր իրավունքը

Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանում շուտով քննվելու է տեղեկատվության ազատության անօրինական սահմանափակման հետ կապված ՀՀ-ից ընդունված դեռեւս միակ գանգատը:

Անահիտ Ստեփանյան

2004թ.-ին «Գերագույն խորհուրդ-պատգամավորական ակումբը» (այսուհետ նաեւ՝ Դիմումատու)՝ նախագահ Ռուբեն Թորոսյանի ղեկավարությամբ դիմել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան, քանի որ խախտվել է իր տեղեկատվություն ստանալու եւ տարածելու իրավունքը, որն իրականացվել է Դիմումատուի դատավարական իրավունքների բազմաթիվ խախտումների միջոցով եւ, որպես հետեւանք, պետությունը չի կատարել իր պարտականությունները օրենսդիր մարմնի ազատ ընտրություններ անցկացնելու ուղղությամբ: Բողոք-գանգատը ներառում է Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի երեք հոդվածների խախտում՝ այդ թվում՝ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի:

«Գերագույն խորհուրդ-պատգամավորական ակումբը» 26.05.03թ. թիվ 191 դիմումով խնդրել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին, ընդունված կարգի համաձայն, հնարավորություն տալ ստանալու Ազգային Ժողովի 2003թ. ընտրություններին վերաբերող մի շարք փաստաթղթերի պատճեններ, մասնավորապես՝

1. 2003թ. մարտի 12-ից հետո ՀՀ ԿԸՀ ընդունած բոլոր որոշումների պատճենները,
2. 2003թ. մարտի 12-ից հետո ՀՀ ԿԸՀ նիստերի բոլոր արձանագրությունների պատճենները,
3. ՀՀ ԱԺ համամասնական ընտրական ցուցակով առաջադրված կուսակցությունների /կուսակցությունների դաշինքների/ նախընտրական հիմնադրամներում կատարվող կամավոր մուծումների եւ ծախսերի հաշվառման կարգի 3-րդ կետի համաձայն բացված գրանցամատյանի պատճենը:

ԿԸՀ-ը անպատասխան է թողել դիմումատուի հարցումը:

Նշյալ գանգատի առնչությամբ Եվրադատարանը գործով պատասխանող կողմ հանդես եկող ՀՀ կառավարությանը ի թիվս այլ հարցադրումների ներկայացրել է, նաեւ այն, որ. «Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը դիմումատուին տեղեկությունները չտրամադրելով արդյոք չի՞ խախտել Դիմումատուի՝ տեղեկություն ստանալու իրավունքը, որը երաշխավորված է Ընտրական օրենսգրքի 30-րդ եւ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով»:

Սակայն կառավարությունը պնդում է, որ Դիմումատուի՝ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքի խախտում առկա չէ՝ հետեւյալ հիմնավորումներով՝

Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը չի սահմանում պետական մարմնի՝ իր կամքին հակառակ տեղեկատվության տրամադրման պոզիտիվ պարտականություն,

Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը կիրառելի չէ սույն գործի հանգամանքների նկատմամբ,

Դիմումատուն չի դիմել ԿԸՀ՝ տեղեկատվություն ստանալու խնդրանքով,

Դիմումատուի պահանջած տեղակատվության չտրամադրումը չի խախտում «տեղեկատվության ազատության» էությունը:

Կառավարությունը տվյալ գործի կապակցությամբ ներկայացնում է նաեւ մի շարք այլ առարկություններ, որոնցում պնդում է. «... Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը ... չի պարտավորեցնում պետական իշխանություններին տարածել իրենց կամքին հակառակ տեղեկատվություն»: Սակայն տեղեկատվության տրամադրումը չպետք է կամային բնույթ կրի, հատկապես եթե այն ներկայացնում է հանրային շահ:

Թեեւ Դիմումատուն ունի իր հարցման ուղարկումը հավաստող փոստային անդորրագիր, սակայն կառավարությունը պնդում է, որ Դիմումատուն փաստացիորեն չի դիմել ԿԸՀ (չնայած ԿԸՀ-ը եւս չի հերքում իրեն դիմելու փաստը): Կառավարությունը նաեւ պնդում է, որ Դիմումատուն տեղեկատվություն ստանալու պահանջ չի ներկայացրել: Այստեղ անտրամաբանական եւ հակասական մի խառնաշփոթ է ստացվում, քանի որ եթե Դիմումատուն ՀՀ ԿԸՀ-ին դիմել է մի շարք փաստաթղթերի պատճեններ ստանալու խնդրանքով, հետեւապես

դա արվել է stղեկասվություն usանալու նպասակով:

Մյուս կողմից էլ ՀՀ Կառավարության կողմից բերված առարկությունների համաձայն՝ ԿԸՀ nrոշումները, ընտրական հանձնաժողովի արձանագրությունները hrապարակային stղեկասվություն են, nrոնց կարեlի է անարգել ծանոթանալ:

Եվրադասարանին ներկայացված ՀՀ կառավարության առարկությունների վերաբերյալ «Գերագույն խորհուրդ-պասգամավորական ակումբը» ներկայացրել է իր դիտողությունները՝ մեկ անգամ եւս ոգնդելով, nr եւ ՀՀ օrենfներին, եւ Կոնվենցիայի դրույթներին hղում կասարելով մեկ առ մեկ ներկայացնում է stղեկասվության ազասության սահմանափակման եւ խախտման հիմfերը:

Ավելին, Դիմումասուն ոgնդում է, nr «Կառավարության կողմից բերված դասողությունները իրենց մեջ նորից ապասեղեկասվություն են պարունակում»: Քանի nr ըսs «Գերագույն խորհուրդ-պասգամավորական ակումբի» նախագահ Ռուբեն Թոrոսյանի. «Կառավարությունն ակնհայsորեն խուսափում է օrենfով սահմանված stղեկասվություն srամադրել նախընտրական հիմնադրամներ կասարած մուծումների եւ ծախuերի հաշվառման գրանցամասյանների վերաբերյալ, nrի htsեւանfով hնարավորություն չի ստեղծում nrեւէ համաձայնության գալ սույն գանգասի պահանջների բավարարման ուղղությամբ»:

Դիմումասուն Եվրադասարանին դիմել է ոչ միայն stղեկասվության իր իրավունքը վերականգնելու խնդրանfով, այլ նաեւ իր իրավունfների խախտման htsեւանfով կրած բարոյական եւ նյութական վնասի արդարացի փոխհասուցում, nrը կազմել է 150 հազար եվրո: Վերջին պահանջի առնչությամբ, ինչպես stղեկացrեց «Գերագույն խորհուրդ-պասգամավորական ակումբի» նախագահ Ռուբեն Թոrոսյանը, ՀՀ Կառավարությունը դիմել է Եվրադասարանին՝ պասճառաբանելով .«Մեր ժողովուրդը (հայ ժողովուրդը,- Ա. Ս.) շաs ծանր վիճակում է գsնվում, դա պեsf է հաշվի առնեf եւ հայցի բավարարմամբ փոխհասուցման խնդիրը համարեf լուծված»:

Հետգրություն- Հոկտեմբերի 16-ին Բաց հասարակության Արդարադատության նախաձեռնություն ծրագիրը (Justice Initiative) Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանի հետ միասին գրավոր մեկնաբանություններ է ներկայացրել Հայաստանի դեմ բերված տեղեկատվության ազատության գործի վերաբերյալ: «Գերագույն Խորհուրդ պատգամավորական ակումբն ընդդեմ Հայաստանի» գործն այն մասին է, որ Հայաստանի ընտրական հանձնաժողովները խախտել են իրենց որոշումների, ինչպես նաեւ ընտրական քարոզարշավների ընթացքում կուսակցությունների ֆինանսական ներդրումների եւ ծախսերի մասին տեղեկատվության թափանցիկությունը եւ մատչելիությունն ապահովելու պահանջը: Արդարադատության նախաձեռնությունը Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանից թույլտվություն է ստացել՝ գործին որպես երրորդ կողմ մասնակցելու եւ ընդհանուր սկզբունքների վերաբերյալ մեկնաբանություններ տալու համար:

Ի՞նչ ունեն մեր դատարանների նախագահները

2001 թվականի հուլիսի 27-ին ընդունված «ՀՀ իշխանության մարմինների ղեկավար աշխատողների գույքի եւ եկամուտների հայտարարագրման մասին» ՀՀ օրենքի նպատակը «կոռուպցիայի եւ չարաշահումների դեմ պայքարի գործուն մեխանիզմների ստեղծումը, ինչպես նաեւ հայտարարագիր ներկայացնողների գույքի եւ եկամուտների առաջացման նկատմամբ հասարակության վստահության ապահովումն է» (Հոդված 1, մաս 1):

ՀՀ դատարանների նախագահների գույքի եւ եկամուտների հայտարարգրերի վերաբերյալ տեղեկանքների պատճենները ստանալու համար «Դու տեղյակ լինելու իրավունք ունես» տեղեկագիրը սահմանված կարգով դիմել էր հարկային պետական ծառայությանը եւ ստացել պահանջվող տեղեկանքների պատճենները:

Ստորեւ հրապարակում ենք 2005թ.-ի հունվարի 1-ից մինչեւ 2006թ.-ի հունվարի 1-ը ընկած ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետության դատարանների նախագահների ունեցած կամ ձեռք բերած գույքի եւ եկամուտների մասին տեղեկանքները:

Տեղեկանքները հրապարակված են նաեւ Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի ինտերնետային էջում՝ http://www.foi.am, որտեղ կարող եք գտնել նաեւ ՀՀ նախարարների գույքի եւ եկամուտների մասին հայտարարագրերը:

Հովհաննես Գերասիմի Մանուկյան, ՀՀ Վճռաբեկ դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **06.06.2005**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	2 հատ	359,85 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	2 հատ	0,039976 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	0
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ---------	ՀՀ դրամով **3 981 198**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 981 198**

Միեր Գվիդոնի Խաչատրյան, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական եւ զինվորական գործերով պալատ, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **08.07.1998**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	41 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	2 հատ	78 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	1 հատ	0,04 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ______	ՀՀ դրամով **5 011 210**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	______	**5 011 210**

Արման Յուրիի Մկրտումյան, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ տնտեսական գործերով պալատ, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **08.07.1998**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	225,7 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	2 հատ	278,05 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	-
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ---------	ՀՀ դրամով **3 729 569**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 729 569**

Տիգրան Տոլիկի Մուկուչյան, ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **17.11.2005**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	63,9 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	-
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով --------	ՀՀ դրամով **3 150 298**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 150 298**

Տիգրան Վազգենի Սահակյան, ՀՀ քրեական եւ զինվորական գործերով
վերաքննիչ դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **01.12.2000**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	242,15 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով **4 249 206**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**4 249 206**

Էդուարդ Աղաբեկի Մուրադյան, ՀՀ տնտեսական դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **09.06.2005**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	105 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	37 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,03 հա
2.2 գյուղատնտեսական	1 հատ	3 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «Peugeot 307»	2005թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով 42000 ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամով **3 842 745**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 842 745**

Տիգրան Շահենի Պետրոսյան, ՀՀ Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	248,9 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,06 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	0
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով **-------**	ՀՀ դրամով **4 472 832**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	**-------**	**4 472 832**

Արթուր Ռադիկի Օհանյան, ՀՀ Էրեբունի եւ Նուբարաշեն համայնքների առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **01.06.2006**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	85.7 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «Մերսեդես բենց 280»	1993
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Բնամթերքով 1000000	ՀՀ դրամով **4 906 526**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 406 526**

Ժորա Սարգսի Վարդանյան, ՀՀ Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	3 հատ	147,3 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	45 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	2 հատ	0,15 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ 21213»	1999թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով **4 814 536**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 498 536**

Ելիզավետա Ռեմիկի Դանիելյան, ՀՀ Աջափնյակ եւ Դավթաշեն համայնքների առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	2 հատ	292,1 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,231 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ 21074»	2002
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով --------	ՀՀ դրամով **6 335 687**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**6 335 687**

Սամվել Ազատի Ուզունյան, ՀՀ Ավան եւ Նոր-Նորք համայնքների առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **16.07.2004**թ.ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	0 հատ	0 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով **3 457 175**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**3 457 175**

Վարդան Ալբերտի Աբրահամյան, ՀՀ Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքների առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	2 հատ	124,81 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	73,5 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,1 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	1 հատ	0,0402 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «ՊԵԺՈ 406»	2002թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով 200000 ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամով **4 150 270**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**4 150 270**

Սուրիկ Գեւորգի Կոստանյան, Շենգավիթ համայնքի առաջին ատյանի դատարան,նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **01.06.2006**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	117,36 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	18,5 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա ՎԱԶ 2106 «Մերսեդես E 320»	2001թ. 1998թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով **4 080 227**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	**4 080 227**

Միշա Գրիշայի Ասատրյան, ՀՀ Սյունիքի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	2 հատ	170,2 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական և այլն	1 հատ	24 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,25 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	0
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ----------	ՀՀ դրամով **7 347 416**
այդ թվում՝ աշխատավարձ և դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	----------	**6 897 416**

Ռազմիկ Երվանդի Ազարյան, ՀՀ Կոտայքի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **15.12.2000**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	19,4 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական և այլն	1 հատ	2,53 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,01 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով 5 075 414
այդ թվում՝ աշխատավարձ և դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	5 075 414

Գագիկ Քերոբի Սարգսյան, ՀՀ Արարատի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	2 հատ	118 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 սնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	0
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ----------	ՀՀ դրամով **4 917 000**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	----------	**4 917 000**

Հրաչիկ Երեգլոյի Սարգսյան, ՀՀ Արմավիրի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	32 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	30 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 սնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ 21061»	1998թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով 4 030 000
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	4 030 000

Սուրեն Լենդրուշի Մնոյան, ՀՀ Արագածոտնի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.99**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	102,5 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	117 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	2 հատ	0,18 հա
2.2 գյուղատնտեսական	1 հատ	0,43 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0	0
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով ----------	ՀՀ դրամով **3 186 249**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	----------	**3 186 249**

Էդվարդ Տարոնի Մանուկյան, ՀՀ Շիրակի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.99**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	0 հատ	0 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով 5 041 300
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	5 041 300

Գագիկ Վոլոդյայի Հովհաննիսյան, ՀՀ Լոռու մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **01.06.2006**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	66,26 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական և այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	-
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով **8,66 ԱՄՆ դոլար**	ՀՀ դրամով **3 039 520**
այդ թվում՝ աշխատավարձ և դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	**----------**	**3 039 520**

Սամվել Կոստյայի Մարդանյան, ՀՀ Տավուշի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.07.2004**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	200 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական և այլն	2 հատ	425,5 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,075 հա
2.2 գյուղատնտեսական	2 հատ	0,8 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	1 հատ	0,007 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	0 հատ	0 հատ
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով 16 500 ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամով 5 465 000
այդ թվում՝ աշխատավարձ և դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	4 465 000

Սերգեյ Դմիտրիի Չիչոյան, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **12.01.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	420 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	1 հատ	250 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	1 հատ	0,3 հա
2.2 գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	1 հատ	0,1026 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա BMW520i	1991
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Բնամթերքով 300 000	ՀՀ դրամով **7 794 738**
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	--------------	**3 294 738**

Լեւիկ Վարդանի Պողոսյան, ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի առաջին ատյանի դատարան, նախագահ
Պաշտոնավարման ժամանակաշրջանը - **10.10.1999**թ.-ից

Հայտարարագրման ենթակա գույքը		
1. Շենքեր, շինություններ		
1.1 բնակելի	1 հատ	36 քառ. մ
1.2 հասարակական, արտադրական եւ այլն	0 հատ	0 քառ. մ
2. Հողամասեր		
2.1 տնամերձ	0 հատ	0 հա
2.2 գյուղատնտեսական	2 հատ	0,671 հա
2.3 ոչ գյուղատնտեսական	0 հատ	0 հա
3. Այլ անշարժ գույք (ըստ օբյեկտի տեսակի)	0 հատ	-
4. Փոխադրամիջոցներ	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ 21011»	1978թ.
Հայտարարագրման ենթակա եկամուտները		
Եկամուտներ՝ ընդամենը	Արտարժույթով -------	ՀՀ դրամով 4 576 000
այդ թվում՝ աշխատավարձ եւ դրան հավասարեցված այլ վճարումներ	-------	4 576 000

Հրապարակայի՞ն են արդյոք կուսակցությունները

2007թ. Հայաստանում կայանալու են Ազգային Ժողովի հերթական ընտրությունները, եւ կուսակցությունները ջանք չեն խնայելու՝ որքան հնարավոր է ժողովրդավար երեւալու համար: Ժողովրդավարության ցուցանիշներից է հրապարակայնությունը, ուստի ընտրություններին պատրաստվող կուսակցությունների համար հրապարակայնությունը՝ այդ թվում նաեւ տեղեկատվության ազատությունը, պետք է իրենց գործունեության հիմնական սկզբունքներից լինի:

Գեւորգ Հայրապետյան
Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի իրավաբան

2006թ. սեպտեմբերի 19-ին Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնը տեղեկատվություն ստանալու հարցումներ ուղարկեց ՀՀ 23 խոշոր եւ ակտիվ կուսակցությունների՝ խնդրելով տրամադրել իրենց ծրագրերի եւ 2005թ. ֆինանսական հաշվետվությունների պատճենները: Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի հարցումները նպատակ ունեին պարզել, թե որքանով են պատրաստ կուսակցությունները հրապարակային աշխատել:

Կուսակցությունների գործունեության հրապարակայնությունն ամրագրվում է ՀՀ Սահմանադրությամբ, որի 7-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ կուսակցություններն ապահովում են իրենց ֆինանսական գործունեության հրապարակայնությունը, եւ «Կուսակցությունների մասին» ՀՀ օրենքով: Օրենքի 8-րդ հոդվածի 3-րդ մասում նշվում է, որ կուսակցությունների գործունեությունը հիմնվում է հրապարակայնության սկզբունքի վրա:

Օրենքի մի շարք այլ հոդվածներ ամրագրում են կուսակցությունների գործունեության տարբեր ոլորտների հրապարակայնությունը:

> «Կուսակցության խնդիրներն ու նպատակներն արտացոլվում են նրա կանոնադրությունում եւ ծրագրում, որոնք հրապարակվում են զանգվածային լրատվության միջոցներով» (3-րդ հոդված, 2-րդ մաս):
>
> «Կուսակցությունները գործում են հրապարակայնորեն, նրանց հիմնադիր ու ծրագրային փաստաթղթերը հրապարակվում են հանրընդհանուր իրազեկման համար» (3-րդ հոդված, 4-րդ մաս):
>
> «Կուսակցությունը, հաշվետու տարվան հաջորդող մարտի 25-ից ոչ ուշ, զանգվածային լրատվության միջոցներում հրապարակում է իր ֆինանսական հաշվետվությունը»(28-րդ հոդված, 4-րդ մաս):

Հարցումներն ուղարկելուց մեկ ամիս անց ստացվեց հետեւյալ պատկերը. 23 կուսակցություններից 14-ը պատասխանեց հարցումներին, իսկ 9-ը՝ ոչ (լուռ մերժում): Ընդ որում, պատասխանած 14 կուսակցություններից 11-ը ուղարկել էին ամբողջական պատասխաններ: «Հայ Յեղափոխական դաշնակցություն» եւ «Հայոց համազգային շարժում» կուսակցությունները նույնպես տրամադրել էին միայն ծրագրերը՝ հաշվետվությունների պատճենում հղում անելով ԶԼՄ-ների վրա (համապատասխանաբար «Երկիր» եւ «Տարեգիր»): Մնացած 3 կուսակցությունները հարցմանը պատասխանել էին մասնակի. «Ազգային միաբանություն» եւ «Ժառանգություն» կուսակցություններն էլ ծրագրի պատճենում հղում էին արել իրենց ինտերնետային կայքերի, իսկ հաշվետվությունները չեն տրամադրել՝ խորհուրդ տալով դրանք ստանալ Հարկային պետական ծառայությունից եւ Արդարադատության նախարարությունից՝ այսպիսով հրաժարվելով գործել ֆինանսապես թափանցիկ, ինչը պահանջում է օրենքը եւ Սահմանադրությունը: Իսկ «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության լրատվական ծառայությունը պատասխանել էր, որ ֆինանսական հաշվետվությունը զրոյական է, իսկ ծրագիրը դեռ լրամշակվում է եւ հաստատվելուց հետո անպայման կտրամադրվի ԻԱԿ-ին:

Այս 14 կուսակցությունները հարցումներին պատասխանել են առավելագույնը 13 օրում: Ամենաարագը՝ 4 օրում, պատասխանել են «Օրինաց երկիր», «Հանրապետություն» եւ «Ազգային ժողովրդավարական միություն» կուսակցությունները:

Եղել են նաեւ զավեշտալի պատասխաններ. «Հայ-արիական միաբանություն» կուսակցությունը նշել էր, որ տեղեկատվություն ստանալու հարցումը, որը կազմված էր Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի մշակած օրինակելի ձեւին համապատասխան, ավելի շատ սպառնալիք է ներառում, քան խնդրանք, իսկ նրանք սպառնալիքից կամ ժամկետներից չեն վախենում: Սակայն Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի տնօրեն Շուշան Դոյդոյանի պատասխան նամակից հետո, ուր նշված էր, որ կուսակցության մերժումն ինքնին պա-

sասխաճ է, իսկ հarցումը ոչ թե իճfճաճոsաsակ է, այլ յուrաfաճչյուr fաղաfացու իrավուճf, կուսակցությունը ուղաrկեց աճհrաժեcs sեղեկաsվությունը:

Հաrցումճեrիճ ըճդհաճrաղես չի ղաsասխաճել 9 կուսակցություճ: «Հայ եrիsասաrդակաճ կուսակցությաճ» ճախագահ Սաrգիս Աււsrյաճը էլ հաrցմաճ ոճը չէr հավաճել` ճշելով, nr Իճֆnrմացիայի ազաsությաճ կեճsrոճը ճախագահի վեrահսկողակաճ ծառայությունը չէ, եւ այդղես էլ մեrժել էr sեղեկաsվությաճ srամադrումը:

Sեղեկաsվություճ ssաճալու հաrցումճեrճ աճsեսած 9 կուսակցություճճեrի աճուճճեrը հաsուկ ըճդգծում եճf, nrղեսզի ըճsrությունճեrի ժամաճակ fաղաfացիճեrը ճիշs կողմճnrոշվեճ:

Orեճfը խախsող կուսակցություճճեrճ եճ.

1. Հայ եrիsասաrդակաճ կուսակցություճ
2. Միավnrված աշխաsաճfայիճ կուսակցություճ
3. Հայաssաճի կոմուճիssակաճ կուսակցություճ
4. Հայաssաճի ժողովrդավաrակաճ ազաsակաճ միություճ
5. Հայաssաճի ռամկավաr ազաsակաճ կուսակցություճ
6. Սահմաճադrակաճ իrավուճf
7. Աrդաrություճ
8. Ազգայիճ իճfճnrոշում միավnrում
9. Ժողովrդակաճ կուսակցություճ

Կուսակցություճճեr	Պաsասխաճը	Պաsասխաճը srամադrելու ժամկեsը	Պաsասխաճի ձեւը
Orիճաց եrկիr	ամբողջակաճ	4 օr	փասsաթղթայիճ
Ազգայիճ ժողովrդավաrակաճ միություճ	ամբողջակաճ	4 օr	փասsաթղթայիճ
Հաճrաղեsություճ կուսակցություճ	ամբողջակաճ	4 օr	էլեկsrոճայիճ ճամակ
Դաշիճf	ծrագիrը, ֆիճաճսակաճ հաշվեsվությունը գrոյակաճ է	6 օr	էլեկsrոճայիճ ճամակ
Ազգայիճ միաբաճություճ	ծrագիrը կայfից, ֆիճաճսակաճ հաշվեsվությաճ համաr հղում է աrվել Հաrկայիճ ղեsակաճ ծառայությաճ վrա	6 օr	փասsաթղթայիճ
Ժառաճգություճ	ծrագիrը կայfից, ֆիճաճսակաճ հաշվեsվությաճ համաr հղում է աrվել Աrդաrադաsությաճ ճախաrաrությաճ եւ Հաrկայիճ ղեsակաճ ծառայությաճ վrա	7 օr	փասsաթղթայիճ
Հայաssաճի ժողովrդակաճ կուսակցություճ	ամբողջակաճ	7 օr	փասsաթղթայիճ
Սոցիալ-դեմոկrաs հճչակյաճ	ամբողջակաճ	7 օr	փասsաթղթայիճ
Հայ աrիակաճ Միաբաճություճ	ծrագիrը (կաճոճադrություճ), ֆիճաճսակաճ հաշվեsվությունը գrոյակաճ է	7 օr	էլեկsrոճայիճ ճամակ

Կուսակցություններ	Պատասխանը	Պատասխանը srամադrելու ժամկետը	Պատասխանի ձևը
Հայոց համազգային cաrժում	միայն ծrագիrը, ֆինանսական հաcվեsվության համաr հղում է աrել Աrդաrադաsության նախաrաrության եւ «Sաrեգիr» թեrթի վrա	7 or	փասsաթղթային
Հայասsանի Հանrապեsական կուսակցություն	ամբողջական	8 or	էլեկsrոնային նամակ
Հայ Յեղափոխական դաcնակցություն	ծrագիrը, ֆինանսական հաcվեsվության համաr հղում է աrել «Եrկիr» թեrթի վrա	10 or	փասsաթղթային
Բաrգավաճ Հայասsան	հաcվեsվությունը գrոյական է, ծrագիrը դեռ հասsաsված չէ	12 or	էլեկsrոնային նամակ
Ազգային ժողովrդավաrական կուսակցություն	ամբողջական	13 or	էլեկsrոնային նամակ
Ազգային ինfնոrոcում միավոrում	չի srամադrվել		
Հայ եrիsասաrդական կուսակցություն	չի srամադrվել		
Սոցիալ-դեմոկrաs հնչակյան	չի srամադrվել		
Միավոrված աcխասsանfային կուսակցություն	չի srամադrվել		
Հայասsանի կոմունիսsական կուսակցություն	չի srամադrվել		
Հայասsանի ռամկավաr ազաsական	չի srամադrվել		
Հայ աrիական Միաբանություն	չի srամադrվել		
Աrդաrություն	չի srամադrվել		
Սահմանադrական իrավունf	չի srամադrվել		

«Մեկ պատուհանը» դեռ կիսաբաց է

Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնը Չարենցի 1բ շենքի բնակիչների խնդրանքով հարցում էր ուղարկել Երեւանի քաղաքապետարան՝ խնդրելով տրամադրել բազմաբնակարան շենքերի ընդհանուր բաժնային սեփականություն հանդիսացող տանիքի սեփականաշնորհման եւ կառուցապատման մասին տեղեկություններ:

Չնայած Երեւանի fաղաfաղեsարանի՝ ընդհանուր առմամբ sեղեկասվության ոլnrsում դrական գնահասվող աԾխասանfին՝ այս անգամ fաղաfաղեsարանը կrկին թեrացավ՝ hարgումին ժամկեsում ղասասխանելու մեջ: Հարgումին fաղաfաղեsարանը ղասասխանեց 20 or անց՝ առանց նախաղես ժամկեsի եrկարաձգման մասին sեղեկացնելու:

Քաղաfաղեsարանը թեrանում է նաեւ կազմակերղչական առումով: Երբ hարgումն ուղարկելուց մեկ Ծաբաթ անց hեsաfrfrվեցինf hարgումի ճակասագrով՝ fաղաfաղեsարանի նամակների բաժնի աԾխասակիցը ղասասխանեց, nr ղասասխանը ղասrաս է, կարող ենf fաղաfաղեsարանից սsանալ: Սակայն fաղաfաղեsարանում hայsնեցին, nr ղասասխանը Անcարժ գույfի կառավարման վարչությունը ղասrասsել է, բայց այն վեrահասցեագrվել է իrավաբանական վարչությանը՝ լrացուցիչ ուսումնասիrության համար:

Եվս մեկ խնդիr. սsուգելու համար ղասrա՞ս է արղյnf ղասասխանը, թե՞ ոչ fաղաfաղեsարանի իrավաբանական վարչության աԾխասակիցը խնդrում էr նամակների բաժնից ճcsել hարgումի մուsfի համարը: ԻԱԿ-ը սsիղված էr hարgումի ղասասխանի վեrաբեrյալ sեղեկություններ սsանալու համար fաղաfաղեsարանի sարբեr բաժիններից hարgումի գrանցման վեrաբեrյալ sվյալներ հավաfել:

Մի fանի անգամ էլ fաղաfաղեsարանից hայsնեցին, nr ԻԱԿ hարgումին վաղուց ղասասխանել են: Պարզվեց ԻԱԿ նախnrդ hարgումներից մեկի hեs են Ծփոթել:

Ինֆnrմացիայի ազասության կենsrnնի hարgումներից մեկն առձեռն էr sարվել Երեւանի fաղաfաղեsարան: Այս անգամ էլ fաղաfաղեsարանի նամակներն ընդունող աԾխասակիցը մոռացավ srամադրել համաղասասխան ծանուցում՝ ուr նcված է լինում նաեւ 16 նիcանոց ծածկագիr, nrով կարելի է hարgումի մասին sեղեկանալ Երեւանի fաղաfաղեsարանի ինsեrնեsային կայfից: Պարզ է, nr fաղաfացիների մեծ մասը կարող է անգամ sեղյակ չլինել ծանուցման առկայության մասին եւ hեsեւաբար չղահանջել այն: Ուսsի, ԻԱԿ-ը սsիղված եղավ hարgումն ուղարկելուց 4 or անց նnrից գնալ fաղաfաղեsարան՝ ծանուցումը վեrցնելու:

Նամակ. էլեկտրոնային, թե՞ ավանդական

Ավանդական նամակի փոխարեն առօրյա է ներխուժել ժամանակակից էլ-փոստը, որն ունի բազում առավելություններ եւ զգալիորեն կրճատում է ժամանակի եւ տարածության հետ կապված խնդիրները: Պատեհ թե անպատեհ, մեր գործադիր իշխանության ներկայացուցիչներն առիթը բաց չեն թողնում գլուխ գովելու, որ իրենք աշխատում են ժամանակի պահանջներին համահունչ, որ կառավարություն-քաղաքացիներ շփման նոր արդյունավետ էլեկտրոնային մեխանիզմ է գործում:

Անահիտ Ստեփանյան

Բայց առ այսօր կառավարությունում չեն գործում էլեկտրոնային փոստի միջոցով ստացվող նամակների ստացման, դասակարգման եւ պատասխանելու մեխանիզմներ: Դրանց կարգավորումն ապահովող որեւէ օրենք կամ որոշում չի ընդունված, հետեւաբար դրա իրականացումը կամայական բնույթ է կրում եւ թողնված է չինովնիկների քմահաճույքին: Բացի այդ, տարբեր նախարարություններում տարբեր ստորաբաժանումներ ու աշխատակիցներ են նշյալ գործառույթն իրականացնում՝ տեղակատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունը, ընդհանուր բաժինը, միջազգային կապերի ստորաբաժանումը եւ այլն: Չի գործում միասնական համակարգ, մոտեցում:

Գործադիր իշխանության ներկայացուցիչները դեռեւս նախընտրում են նամակի ավանդական ձեւը: Ինչպես ինձ խորհուրդ տվեց Բնապահպանության նախարարության ընդհանուր բաժնի գլխավոր մասնագետ Կարինե Հակոբյանը, հետագայում իմ հարցերն ուղարկեմ «ավանդական նամակի տեսքով, քանի որ կապի այդ միջոցն ավելի հուսալի է եւ անճշտություններից զերծ»:

Ներկայումս մեր հանրապետությունում գործող 16 նախարարություններից 14-ն են, որ կարող են քաղաքացիների հետ շփվել նաեւ էլ-փոստի միջոցով: Իսկ էլեկտրոնային փոստով շփվելու «շքեղությունից» զուրկ են ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարությունը եւ կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարարը:

Իսկ թե ինչպես է գործում գործադիր իշխանություն-քաղաքացիներ փոխհարաբերությունները կապի այս միջոցով, փորձեցինք ստուգել՝ ներկայանալով նախ որպես շարքային քաղաքացի, ապա նոր միայն՝ լրագրող: Կարծում եմ երկակի ստանդարտի կիրառումը որեւէ մեկի մոտ տարակուսանք չառաջացրեց, քանի որ իրականությունը ամեն անգամ փաստում է եւ հաստատում, որը պետական որոշ կառույցների աշխատակիցներ շատ մեծ տարբերություններ են դնում ու պատրաստակամություն ցուցաբերում իրենց շփումներում՝ նայած թե ով է դիմացինը՝ լրագրո՞ղ, թե՞ իրեն հուզող հարցի պատասխանին հետամուտ ՀՀ քաղաքացի:

Եվ այսպես, մեր հարցախույզը, ինչպես կարգն է թելադրում, սկսեցինք ՀՀ կառավարությունից: Ի դեպ, նշենք, որ բոլոր հարցումները եղել են միայն էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Կառավարության վեբ կայքի «Հետադարձ կապ» բաժնում զետեղված է. «ՀՀ կառավարության էլեկտրոնային հասցեով ուղարկվող բոլոր նամակները ստանում է ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ընդհանուր բաժինը, որտեղ պարտադիր գրանցվում, այնուհետեւ վերլուծվում է այդ ամբողջ թղթակցությունը: Աշխատակազմի ստորաբաժանումներում այդ նամակներում պարունակվող առաջարկությունները, դիմումներն ու բողոքները քննարկվում են, զեկուցվում ՀՀ վարչապետին: Որոշ առաջարկություններ, դիմումներ եւ բողոքներ հանձնարարականի տեսքով ուղարկվում են այն պետական մարմիններ, հիմնարկներ ու կազմակերպություններ, որոնց անմիջական իրավասության շրջանակում է տվյալ հարցի լուծումը: Ուղարկվելուց հետո, համաձայն «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները եւ բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի, դիմողին այդ մասին անմիջապես ծանուցվում է:

Նամակներին պատասխան տրվում է դրանք ստանալուց հետո մինչեւ մեկ ամսվա ընթացքում, իսկ լրացուցիչ ուսումնասիրություն եւ ստուգում չպահանջող դիմումներն ու բողոքները՝ 15 օրվանից ոչ ուշ: Քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների, բողոքների նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում է աշխատակազմի քարտուղարությունը: Գրանցված բոլոր նամակները պահպանվում են տվյալների շտեմարանում:

Էլեկտրոնային փոստով Ձեր նամակը ՀՀ կառավարություն ուղարկելու համար անհրաժեշտ է առաջարկվող սյունակում լրացնել Ձեր անունը, ազգանունը, փոստա-

յին հասցեն եւ էլեկտրոնային փոստի հասցեն՝ Ձեզ հետ հետադարձ կապ պահպանելու համար»:

Սակայն ՀՀ վարչապետին ուղղված մեր հարցը ամիսներ շարունակ մնաց անպատասխան: Իսկ երբ «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի» կողմից գրությունն ուղարկվեց ՀՀ կառավարության աշխատակազմի տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչության պետ Մ. Հարությունյանին, ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարարի տեղակալ Ա. Բաղալյանից ստացանք պատասխան, որում ասվում էր, որ իմ կողմից «ՀՀ կառավարության ինտերնետային կայքի հետադարձ կապով հարցում չի ստացվել, որը կարող է տեխնիկական պատճառներ ունենալ»:

Միաժամանակ տեղեկացնելով, որ «ՀՀ կառավարությանը կամ ՀՀ կառավարության աշխատակազմին հասցեագրված գրությունների, դիմումների, բողոքների սահմանված կարգով ընթացք է տրվում՝ հիմք ընդունելով «Վարչարարության հիմունքների եւ վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքների, ինչպես նաեւ «ՀՀ կառավարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկի կանոնադրության եւ «ՀՀ կառավարության գործավարության մասին» ՀՀ կառավարության որոշումների պահանջները»:

Նամակագրության էլեկտրոնային տարբերակի առավելությունները թվարկելիս վերեւում մոռացանք նշել, որ այս տարբերակը ունի նաեւ մի մեծ եւ էական թերություն: Այն է՝ բացակայում են ապացուցման մեխանիզմները, որն էլ պատասխանող կողմին հնարավորություն է ընձեռում իրենց աշխատանքի թերացումները կամ բացթողումները վերագրել տեխնիկային՝ անվանելով տեխնիկական պատճառներով «օդում մնացած»:

Ինչեւէ, շարունակելով մեր հարցախույզը՝ իրենց ոլորտին առնչվող, ինչպես եւ հանրության կողմից մեծ հետաքրքրություն ներկայացնող հարցեր, էլեկտրոնային նամակի տեսքով ուղղեցի այն 14 նախարարություններին, որոնք ունեն էլ-փոստի հասցեներ՝ տեղադրված ՀՀ կառավարության պաշտոնական ինտերնետային կայքում: Կարծում էի, տրամաբանության շրջանակներում է, որ էլ-փոստի հասցե ունենալը ենթադրում է նաեւ նամակի ստացում, որին էլ միանշանակ ակնկալվում է պատասխան: Սակայն այս հարցի հետ կապված ոչ բոլոր պատասխաններն են տեղավորվում տրամաբանության շրջանակներում:

Ամիսներ առաջ տեղեկատվության ազատության եւ մասնակցության հետ կապված մի քննարկման ժամանակ նախարարություններից մեկի մամուլի քարտուղարը հավաստիացնում էր, որ իրենց անձամբ է զբաղվում էլեկտրոնային փոստով ստացվող նամակագրությամբ եւ այն գործում է շատ օպերատիվ ձեւով: Անկեղծ ասած, թերահավատորեն մոտեցա այդ հայտարարությանը: Սակայն, իրոք, ՀՀ-ում կա նման աշխատաոճ ողեգրած նախարարություն: Այն ՊՆ նախարարությունն է, որի մամուլի քարտուղար պրն. Շահումյանը հաջորդ օրն իսկ պատասխանեց մեր հարցմանը, որում ավելի ճշգրիտ տեղեկատվություն հայտնելու համար հավելյալ պարզաբանումներ էր պահանջում: Ի դեպ, պատասխանը շատ գրագետ եւ հարգալից էր:

Հաջորդ գերատեսչությունը, որը պատասխանեց մեր հարցին, Արտաքին գործերի նախարարությունն էր: Եկել էր կարճ ու լակոնիկ ոճով գրված մի պատասխան: Հարցրել էի, թե երբ է սկսվելու Ֆրանսիայում Հայաստանի տարին, պատասխանել էին՝ «September 2006»:

Մյուս 12 նախարարություններից երկար սպասեցինք պատասխանի, որն այդպես էլ չեկավ: Ստիպված զանգահարեցինք՝ պարզաբանումներ ստանալու նպատակով: Պարզվեց, որ որոշ նախարարությունների էլեկտրոնային փոստի հասցեները չեն գործում: Այդպիսիք են՝ ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի, աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի, տրանսպորտի եւ կապի, առեւտրի եւ տնտեսական զարգացման, առողջապահության նախարարությունները: Մյուսներում էլ, եթե իհարկե մեծ դժվարությամբ հաջողվում էր գտնել տվյալ հարցին պատասխանող որեւէ իրավասու պաշտոնյայի, ընտրում էին պատասխանի ամենահեշտ տարբերակը՝ նման հարցում չենք ստացել:

Այս հարցախույզի ընթացքում հետաքրքիր դրվագներ էլ պատահեցին: Երբ զանգահարեցի Էներգետիկայի նախարարության ընդհանուր բաժին՝ հետաքրքրվելու էլեկտրոնային նամակիս «ճակատագրով», այդ ստորաբաժանման աշխատակիցներից մեկը շատ կոպիտ կերպով փորձում էր պարզել, թե որտեղից եմ զանգահարում: Երբ ներկայացա իբրեւ ՀՀ քաղաքացի, վիճակն ավելի սրվեց: Հետաքրքրվեց, թե ինչպիսի բովանդակություն ուներ ուղարկածս գրությունը: Դա էլ իմանալուց հետո, կրկին վրդովվեց եւ լսափողը կախեց:

Հաջորդ նախարարությունը, որտեղ որոշեցինք «փորձել», արդարադատության նախարարությունն էր: Ընդհանուր բաժնի ոմն աշխատակից մեր հարցը լսելուց հետո, շատ զարմացած հարցրեց, թե ընդհանուր բա-

ժիննի ի՞նչ կապ ունի էլ-փոստի միջոցով ուղարկված hարցման hետ: Իսկ երբ բացատրեցինք, որ դա եւս նամակ է, միայն թե ինտերնետ ցանցի միջոցով ուղարկված, զրուցակիցս անկեղծորեն պատասխանեց, որ չի կարող ասել, թե ում դիմենք: Մի քանի րոպե մտորելուց եւ բաժնի մյուս աշխատակիցների hետ խորհրդակցելուց hետո մեզ ուղղորդեց զանգահարել նախարարի ընդունարան՝ պատասխան որոնելու: Այնտեղից պատասխանեցին, որ զանգահարենք մեկ ժամ անց: Հեռախոսեցինք ասված ժամին: Անահիտ անունով աշխատակցուհին, ով նախարարության ինտերնետային կայքի պատասխանատուն է, hարցս լսելուց hետո նախ hետաքրքրվեց, թե որտեղից ինձ ԱՆ-ի էլ-փոստի hասցեն: Պատասխանեցինք, որ այն վերցրել ենք ՀՀ կառավարության պաշտոնական կայքից, պատասխանը ավելի քան զարմացուցիչ էր.«Իսկ մեր սայթում որեւէ տեղ գրվա՞ծ է, որ մենք ձեր նամակին կպատասխանենք»: Երբ երկար-բարակ բացատրություններ եւ համոզիչ փաստարկներ ներկայացրեցինք, որ իրենք պետք է պատասխանեն իմ նամակին, նա իր անձնական էլ-փոստի hասցեն հայտնեց եւ առաջարկեց hարցումս ուղղել անձամբ իրեն՝ խոստանալով պատասխանել:

Նման hաջողակ վերջաբանը, սակայն, չhասավ իր ավարտին, քանի որ երբ Անահիտ անունով աշխատակցուհին իմացավ, որ ես լրագրող եմ, բոլոր պայմանավորվածությունները չեղյալ hայտարարելով՝ ինձ խնդրեց կրկին մեկ ժամից դիմել ԱՆ մամլո քարտուղար Արա Սաղաթելյանին (արդեն նախկին,- Ա. Ս.): Հանգամանքներն այնպես դասավորվեցին, որ չկարողացա զանգել Ա. Սաղաթելյանին: Բայց ի զարմանս ինձ, օրեր անց նա անձամբ փորձում էր ինձ գտնել, անգամ իր էլ-փոստի hասցեն էր փոխանցել՝ պատրաստակամություն hայտնելով անձամբ պատասխանել ինձ hետաքրքրող hարցերին: Եվ, իրոք, մի քանի օրից hանգամանալից եւ սպառիչ կերպով ստացա իմ hարցման պատասխանը:

Զանգեցինք գյուղատնտեսության եւ քաղաքաշինության նախարարություններ: Այդտեղ եւս ինձ hավաստիացրեց, որ նմանատիպ hարցում չեն ստացել: Սակայն երկու գերատեսչությունների hասարակայնության hետ կապերի վարչության աշխատակիցներն ինձ փոխանցեցին իրենց էլ-փոստի hասցեները, որոնց միջոցով ստացա նամակիս պատասխանները:

Այսպիսով, որոշ պետական կառույցներ՝ նախարարություններ, փորձում են ժամանակին եւ hամընդհանուր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացմանը զուգընթաց քայլել, որոշ մասն էլ դեռեւս գտնվում է «hայկական ավանդական» դիրքերում՝ ընդունելի է hամարում միայն սպիտակ թղթի վրա գրչով գրված եւ ծրարված ուղարկված նամակները:

Պոռնոգրաֆիա, թե՞ էրոտիկա

Խոսքի եւ արտահայտվելու ազատությունը մարդուն ի ծնե տրված հիմնական անօտարելի իրավունքներից մեկն է: Սա քաղաքացու սահմանադրական իրավունքն է, որն ամրագրված է մի շարք միջազգային համաձայնագրերում եւ հռչակագրերում: Սակայն ինչպես ցանկացած իրավունք խոսքի ազատությունն ու արտահայտվելու իրավունքն էլ ունեն սահմանափակումներ, որոնք բխում են հասարակական շահի եւ այլոց իրավունքների պաշտպանությունից:

Հասմիկ Մկրտչյան

Խոսքի ազատության եւ ազատ արտահայտվելու իրավունքի սահմանափակման մի օրինակ էլ կարելի է դիտարկել պոռնոգրաֆիայի եւ էրոտիկայի տարածումը, գովազդը եւ վաճառքը: Այս սահմանափակումը ծառայում է հասարակական շահի պաշտպանությանը եւ կարգավորվում է օրենսդրությամբ: Պոռնոգրաֆիան կարգավորվում է ՀՀ Քրեական օրենսգրքով, իսկ էրոտիկան՝ ՀՀ Վարչական իրավախախտումների մասին օրենքով: Ամեն ինչ պարզ հասկանալի ու ըմբռնելի կլիներ, եթե պոռնոգրաֆիայի եւ էրոտիկայի միջեւ սահմանները անորոշ ու լղոզված չլինեին:

Ենթադրվում է, որ օրենքում ցանկացած իրավական տերմին պետք է ունենա իր սահմանումը: Մենք էլ այդ տրամաբանությունից ելնելով՝ փորձեցինք գտնել էրոտիկայի եւ պոռնոգրաֆիայի սահմանումները եւ մեզ համար մեկընդմիշտ տարանջատել քրեորեն դատապարտելի պոռնոգրաֆիան էրոտիկայից: Առավել եւս, եթե առաջինի դեպքում օրինախախտը պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից մինչեւ չորսհարյուրապատիկի չափով, կամ կալանքով՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, ապա էրոտիկայի տարածման դեպքում (այն էլ միայն արգելված վայրերում) պատժվում է միայն տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկից մինչեւ հարյուրապատիկի չափով:

Պատասխանատվությունն ամրագրված է օրենքով, բայց թե ինչպես տարբերակել էրոտիկան պոռնոգրաֆիայից եւ դրանց նկատմամբ համապատասխան պատիժ կիրառել, որեւէ օրենքով կամ որոշմամբ մինչ այսօր դեռ ամրագրված չէ:

Հայաստանի իրավապահ մարմինները կարծում են, որ հնարավոր չէ հստակ գծել պոռնոգրաֆիայի սահմանները: Տարբեր երկրներում պոռնոգրաֆիայի իրավական բնորոշումները շատ տարբեր են եւ պարբերաբար փոփոխություններ են կրում: Օրինակ՝ Եվրոպայում եւ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում պոռնոգրաֆիա է համարվում միայն սեռական ակտի անմիջական ընթացքը եւ օրալ սեռական հարաբերությունների, իսկ Ճապոնիայում՝ սեռական օրգանների ցանկացած պատկերի ցուցադրելը: Մեր իրավապահ մարմինները, սակայն, համոզված են, որ անկախ ամեն ինչից իրենք կարող են տարբերակել պոռնոգրաֆիան:

Այս տեսնել եւ ճանաչելու պայմաններում էլ Հայաստանի ոստիկանության կողմից 2004 թվականին հայտնաբերվել են պոռնկագրական բնույթի նյութերի գովազդման, ստեղծման եւ տարածման 2 դեպք, 2005 թվականին՝ 5 դեպք: Իսկ այս տարվա յոթ ամիսների ընթացքում հայտնաբերվել է 3 դեպք: ՀՀ Ոստիկանության լրատվական բաժնի աշխատակից Արմեն Մալխասյանի հավաստմամբ՝ մյուս երկրների հետ համեմատած այս թվերն այնքան էլ մեծ չեն: Իսկ իրականում դեպքե՞րն են քիչ, թե պարզապես վերահսկողությունն այնքան էլ արդյունավետ չի իրականացվում:

Մեր անցկացրած ուսումնասիրության արդյունքում, որի ժամանակ այցելեցինք պատահականորեն ընտրված մի քանի տարբեր մեծության Ինտերնետ ակումբներ, պարզվեց, որ Ինտերնետի եւ ակումբներում վերահսկողությունն իսկապես արդյունավետ չի իրականացվում. ակումբների մեծ մասում առանց որեւէ խոչընդոտի կարողանում էինք բացել ցանկացած պոռնկագրական կայք եւ նայել ֆոտոներ եւ վիդեո կլիպներ: Աշխատակիցներից ոչ ոք չէր խոչընդոտում մեզ: «Եթե արգելենք պոռնոգրաֆիկ եւ էրոտիկ կայքերը, կկորցնենք հաճախորդների 90 տոկոսին: Ամենամեծ շահույթ ապահովողը մեր բիզնեսում հենց նման կայքերն են»,- ասաց Ինտերնետ ակումբներից մեկի տնօրենը, որի անունը հայտնի պատճառներով չենք բացահայտում: Միայն մեկ Ինտերնետ ակումբ հանդիպեցինք, որտեղ պարզապես տիրոջ նախաձեռնությամբ չէր թույլատրվում պոռնկագրական կայքեր բացել, ինչն էլ խստորեն վերահսկվում էր աշխատակցի կողմից: Ուսումնասիրության

արդյունքում պարզեցինք, որ ոստիկանությունը վերահսկողություն կատարում է միայն ընտրովի Ինտերնետ ակումբներում. սրանք ակումբներ են, որոնք չունեն մեծ ազդեցություն ունեցող տերեր, ուստի եւ հնարավոր խախտման դեպքում պատժվում են օրենքի ամբողջ ուժով: Ուսումնասիրության ընթացքում հայտնաբերված վերոնշյալ բացառիկ Ինտերնետ ակումբը հենց սրանց թվին էր պատկանում:

Սակայն ոստիկանության լրատվական բաժնից մեզ տեղեկացրին, որ Ոստիկանության Կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի գլխավոր վարչության համապատասխան ստորաբաժանման աշխատակիցները պարբերաբար ստուգայցեր են անցկացնում Երեւանի տարածքում գործող տեսավարձույթի սրահներ եւ Ինտերնետ ակումբներ, մշտական հսկողության տակ են պահում նաեւ Ինտերնետային կայքերը: Ոստիկանության ձեռնարկած այս գործողությունների արդյունքում էլ հայտնաբերվում են կասկածելի գործերը, որոնք էլ հետո հանձնվում են Ոստիկանության փորձագիտական բաժին: Հենց այստեղ էլ չգրված օրենքների եւ անձնական նախասիրությունների վրա հիմնվելով սկսում են տարբերակել պոռնոգրաֆիան էրոտիկայից: Պարոն Մալխասյանը փորձեց բացատրել, թե այնուամենայնիվ ինչ հիմնական տարբերակիչներ կան պոռնոգրաֆիայի համար. «Մեր փորձագետներն առաջնորդվում են մեկ հիմնական սկզբունքով՝ երբ սեռական ակտի ժամանակ խոշոր պլանով երեւում են սեռական օրգանները, ապա սա միանշանակ պոռնոգրաֆիա է, մնացած բոլոր դեպքերը դիտարկվում են որպես էրոտիկա»:

Սակայն էրոտիկայի առումով էլ մի շարք վիճելի հարցեր կան, որոնք նույնպես հստակ պատասխաններ չունեն. Օրինակ՝ օրաթերթերից մեկում ամեն օր աստղագուշակին կից տպվող կիսամերկ կնոջ պատկերը համարե՞լ էրոտիկա, թե՝ ոչ: Եթե այո՛, ապա օրաթերթը, որպես զանգվածային լրատվամիջոց, հրապարակավ էրոտիկա տարածելու եւ գովազդելու համար պետք է ենթարկվի վարչական պատասխանատվության՝ նվազագույն աշխատավարձի հիսունապատիկից հարյուրապատիկի չափով: Կամ գուցե ամեն ինչ այդքան էլ խիստ չէ, եւ էրոտիկայի համար էլ պարտադիր են սեռական հարաբերություններ, բայց իհարկե ոչ խոշոր պլանով: Այս հարցերը նույնպես պատասխան չունեն, եւ ընթերցողներն այսուհետ էլ կշարունակեն վայելել կիսամերկ կանանց պատկերներով աստղագուշակները:

Նման վիճելի գործերի դեպքում էլ, եթե իրավախախտը չի համաձայնում ոստիկանության փորձագետների հետ կամ վերջիններս իրենք էլ ունեն որոշ տարակուսանք, վերջնական որոշման համար դիմում են Մշակույթի նախարարության մշակութային արժեքների փորձագիտական կենտրոն: Այստեղ կինո եւ վիդեո նյութերի լիցենզավորված փորձագետը մանրամասն դիտում է իրավապահ մարմինների կողմից հայտնաբերված նյութերը եւ յուրաքանչյուրի համար կազմում հատուկ անձնագիր: Այստեղ նշվում է նյութի տեւողությունը, արտադրողը, արտադրության թվականը, եւ տարածողը, այնուհետեւ տրվում է մասնագիտական եզրակացություն:

Մշակույթի նախարարության փորձագիտական կենտրոնում նույնպես պոռնոգրաֆիայի տարբերակիչ հիմնական սկզբունքը մեկն է՝ «Եթե սեռական ակտը խոշոր պլանով է, ուրեմն պոռնոգրաֆիա է»: Սակայն ինչպես նշում է նախարարության փորձագիտական կենտրոնի փորձագետ Ստեփանյանը՝ այս գործում եւս նրբություններ կան: «Օրինակ՝ Էնդրյու Բլեքի շոուներից մեկում, որ մենք պատրաստվում էինք բնորոշել որպես էրոտիկա, հանկարծ դիտումից հետո պարզվեց, որ օգտագործվում է վիբրատոր, իսկ սա արդեն պոռնոգրաֆիա էր: Եթե դրվագներում լեզբուհիներ են, որոնք իրենց միասեռական սիրո մեջ նաեւ դա են օգտագործում, բնորոշումը միանշանակ պոռնոգրաֆիա է: Կամ ասենք՝ եթե ֆրանսիական ձեւով ցույց է տրվում միասեռական հարաբերություններ, սա եւս դիտարկվում է որպես պոռնոգրաֆիա»,- ասում է պարոն Ստեփանյանը:

Մեկ այլ հայտնի ֆիլմի օրինակով փորձագետը բացատրում է գործի մյուս նրբությունները: «Ստենլի Կուբրիկի «Լայն փակված աչքերով» ֆիլմում, երբ հերոսը մտնում է մասոնական լոժա, ընդհանուր պլանի վրա պոռնոգրաֆիկ իրավիճակներ են: Բայց քանի որ նա խոշոր պլաններով ցույց չի տալիս, ու մենք սեռական ակտի ժամանակ սեռական օրգանները չենք տեսնում, եւ գլխավորը դա չէ, այլ հերոսի ներքին խռովումները, գեղարվեստական արժեքը, այս ֆիլմը չի դիտարկվում որպես պոռնոգրաֆիա: Չկա սեռական ակտի ֆիզիոլոգիան»,- պարզաբանում է փորձագետը:

Փորձագետը տեղեկացրեց, որ լինում են նաեւ դեպքեր, երբ ամբողջ աշխարհում հայտնի պոռնոֆիլմերը, ինչպես օրինակ, Եկատերինայի եւ Ռասպուտինի մասին պատմող ֆիլմերը, բնորոշվում են որպես էրոտիկա: «Սա այն դեպքում, երբ նշված ֆիլմեր ներմուծողը կամ բազմացնողը մոնտաժում է պոռնկագրական դրվագները: Արդյունքում ստացվում է անհամաս եւ տգեղ էրոտիկա, ինչի տարածումն էլ քրեական պատասխանատվության չի ենթարկվում, ուստի եւ արգելված չէ»,- ասում է Ստեփանյանը:

Մcակութայինն արժեfնեrի պահպանման փnrձագեsի կարծիfով՝ պոռնոգրաֆիայի sարածման դեմ կարելի է պայfարել միայն արդեն գոյություն ունեցող orենfնեrում պաsժամիջոցնեrի է՛լ ավելի խսացմամբ: «Պաsժամիջոցնեrն ինfնին ծիծաղելի են: Իրավապահ մարմիննեrի եւ փnrձագեsնեrի կասարած աcխաsանfնեrի ժամանակ ծախսվող գումարնեrը երբեմն կարող են ավելի cաs լինել, fան իրավախախsի վճարած sուգանfը»,- ասում է պարոն Uեփանյանը:

Փnrձագեsն առաջարկում է մի fանի անգամ մեծացնել պաsժի չափը: Նրա համոզմամբ՝ սա մի fանի դասական գործից հեsո արդեն իր ազդեցությունը կունենա: «Որպես sուգանf մուծած մեծ գումարն արդեն ձեռնsու չի լինի ներմուծողի համար: Իսկ ներկայումս նրանց վճարած 100-200 հազարը, cահութաբեր այս բիզնեսի ընդհանուր ֆոնի վրա ոչինչ է»:

Մինչ Հայաստանում առաջարկներ են արվում պոռնկագրական նյութերի արsադրությամբ զբաղվողնեrի պաsժաչափը մի փոfr մեծացնել, Չինաստանում 1990 թվականից արդեն գոյություն ունեցող orենfով պոռնոգրաֆիայի sարածումը պաsժվում է մահապաsժով: Մինչդեռ Uկանդինավյան երկրնեrում, հասկապես Դանիայում եւ Շվեդիայում, վերաբերմունfը պոռնոգրաֆիայի նկաsմամբ բավականին մեղմ է: Այսեղ սահմանափակումնեrը վերաբերում են միայն պոռնկագրական արsադրություննեrում երեխանեrի, կենդանինեrի եւ բռնության կիրառմանը, ինչպես նաեւ անչափահասնեrին այս արsադրանfի վաճառfին: Իսկ orինակ Մեծ Բրիsանիայում չի թույլաsրվում պոռնկագրական նյութերի ցուցադրումը հեռուսաsեսությամբ, իսկ դրանց վաճառfը հնարավորինս սահմանափակվում է: Այսեղ պոռնկագրական արsադրանf հիմնականում դաsվիրում են փոsով:

Մինչ Հայաստանում փnrձում են հնարավոր ճանապարհնեrով սահմանափակել պոռնոգրաֆիայի sարածումը, orեgor զարգացող sեխնիկական հնարավորություննեrը եւ Ինsեrնեsի օգsագործումն անվերահսկելի են դարձնում այս բիզնեսի ծավալումը: Ու թեեւ ՀՀ Ոսsիկանության լրաsվության հեs կապերի բաժնից մեզ sեղեկացրին, որ մcական հսկողության sակ են պահվում նաեւ Ինsեrնեs կայfեrը, մեր ուսումնասիրություննեrը սակայն այլ բան ցույց sվեցին: Այuor Ինsեrնեsի հայկական sիրույթում կան պոռնկագրական բովանդակությամբ կայfեr, ու կարեւոր չէ, թե դրանf լուսանկարնեr են, թե sեfսsեr: Որպես orինակ կարելի է դիsարկել www.bnagir.am կայfը: Եթե առաջնորդվենf փnrձագեsնեrի բնորոշմամբ, ապա այս կայfում հրապարակված ստեղծագործություննեrից cաsեrը կարելի է բնորոշել որպես պոռնոգրաֆիա: Բայց արդյոf էրոsիկայի եւ պոռնոգրաֆիայի sարբերակման նույն չափանիcնեrն են գործում նաեւ sպագիր ստեղծագործություննեrի դեպfում, ամենեւին էլ պարզ չդարձավ նույնիսկ փnrձագեsնեrի հեs զրույցնեrից: Իսկ ոսsիկանության աcխաsակցի հեs զրուցելիս հասկացանf, որ այնուամենայնիվ հիմնական ուcադրությունը կենsրոնացված է sեսաերիզնեrի եւ սկավառակնեrի sարածման բիզնեսի վրա:

Այս ամենը հաcվի առնելով էլ կարելի է եզրակացնել, որ անվերահսկելի Ինsեrնեsը գրավիչ եւ մեծ ապագա ունեցող դաcs է պոռնոգրաֆիայի sարածման բիզնեսով զբաղվողնեrի համար:

2004-2006թթ. Եվրադատարանի կայացրած որոշումները արտահայտվելու ազատության իրավունքի խախտումների վերաբերյալ

Ամեն տարի Եվրոպական դատարանը ստանում է հազարավոր դիմումներ՝ արտահայտվելու խախտված ազատությունը վերականգնելու պահանջով: Ստորեւ ներկայացվում են 2004-2006թթ. ընթացքում Եվրադատարանի քննած խոսքի եւ արտահայտվելու ազատությանը վերաբերող գործերից մի քանիսը:

Ամիխալակիոաեն ընդդեմ Մոլդովայի
Հայց N 60115/00
Ստրասբուրգ, 20.04.2004

2000թ. հուլիսի 14-ին Մոլդովայի քաղաքացի Գեորգե Ամիխալակիաոեն հայց է ներկայացրել Մոլդովայի դեմ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածին համապատասխան: Իր բողոքում հայցվորը պնդում է, որ խախտվել է իր՝ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով երաշխավորված արտահայտվելու ազատությունը: Հայցվորը տուգանքի է ենթարկվել Սահմանադրական դատարանի՝ փաստաբանական գործունեությանը վերաբերող օրենքի մի քանի դրույթներ հակասահմանադրական ճանաչելու մասին որոշումը քննադատելու համար:

Հայցվորը ծնվել է 1949թ. եւ ապրում է Քիշինյով քաղաքում: Նա իրավաբան է, Մոլդովայի Հանրապետության փաստաբանների միության նախագահը:

Գործի հանգամանքները

2000թ. Խորհրդարանի մի խումբ պատգամավորներ եւ խորհրդարանական փաստաբանը դիմել են Սահմանադրական դատարան՝ «Փաստաբանության մասին» օրենքը հակասահմանադրական ճանաչելու համար: Այդ օրենքով մասնավորապես սահմանվում էր, որ Մոլդովայի բոլոր գործող փաստաբանները պետք է անպայման փաստաբանների միության անդամ լինեն: Նրանք պնդում էին, որ անդամակցության պարտադիր լինելը հակասում է Մոլդովայի Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ միավորվելու ազատությանը:

Սահմանադրական դատարանն օրենքը ճանաչեց հակասահմանադրական: Դատարանից հետո հայցվորը հեռախոսով հարցազրույց է տվել՝ քննադատելով Սահմանադրական դատարանի որոշումը:

Հոդվածում մասնավորապես ասվում է. «Սահմանադրական դատարանի որոշման հետեւանքով փաստաբանության համակարգում քաոս կտիրի… Այս կապակցությամբ հարց է ծագում՝ արդյո՞ք սահմանադրական է Սահմանադրական դատարանը:…Մոլդովայի Սահմանադրական դատարանի համար Եվրոպական դատարանը հեղինակություն չի ներկայացնում»:

2000թ. փետրվարի 18-ին Սահմանադրական դատարանի նախագահը նամակով տեղեկացրել է հայցվորին, որ թերթին տված իր հարցազրույցը վիրավորում է Դատարանը կարող է դիտվել որպես անհարգալից վերաբերմունք դատարանի նկատմամբ եւ խնդրել է ներկայացնել գրավոր բացատրություններ ասվածի վերաբերյալ: Հայցվորը ներկայացրել է գրավոր բացատրություն՝ նշելով, որ ինքը հարցազրույց է տվել թերթին, սակայն լրագրողն իր ասածները մեկնաբանել է ոչ ճիշտ եւ կոնտեքստից դուրս: 2000թ. մարտին Սահամանադրական դատարանը 360 մոլդովական լեյ (36 եվրո) տուգանք է նշանակել Գ. Ամիխալակիաոեի նկատմամբ՝ դատարանին վիրավորելու համար: Քանի որ Սահմանադրական դատարանի որոշումը վերջնական է, հայցվորը ստիպված է եղել վճարել տուգանքը:

Համապատասխան ներքին օրենսդրությունը.

Հայցվորը պնդում է, որ պետության կողմից իր արտահայտվելու ազատությանը միջամտելը ոչ սահմանված է օրենքով, ոչ էլ անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակության համար:

Կառավարությունն ընդունում է, որ տեղի է ունեցել միջամտություն պետության կողմից, բայց դա համապատասխանում է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ կետի պահանջներին: Կառավարությունը պնդում է, որ միջամտությունն անհրաժեշտ է եղել Արդարադատության հեղինակությունը և անկողմնակալությունն ապահովելու համար: Լինելով փաստաբան՝ հայցվորը պետք է կանխատեսեր, որ կարող է ենթարկվել պատասխանատվության:

Դատարանը եկել է այն եզրակացության, որ չի եղել հիմնավորված հասարակական պահանջ հայցվորի արտահայտվելու ազատությունը սահմանափակելու համար, ազգային իշխանությունները չեն ներկայացրել բավարար էական փաստեր այդ միջամտությունը հիմնավորելու համար: Քանի որ հայցվորը չի անցել Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով թույլատրվող քննադատության սահմանը, ուստի միջամտությունը չի կարող անհրաժեշտ լինել ժողովրդավարական հասարակությանը: Հետևաբար՝ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի խախտում:

Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը

Արդարացի բավարարում.

Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել:

Հայցվորը պահանջել է 100.000 եվրո որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում, քանի որ իրեն մեղավոր ճանաչելը վնասել է իր մասնագիտական հեղինակությունը և 1670 եվրո փաստաբանի ծառայությունների փոխհատուցման համար:

Կառավարությունը պնդել է, որ պահանջվող գումարը շատ մեծ է և որ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի խախտումն արձանագրող որոշման փաստն արդեն բավականին արդարացի փոխհատուցում է: Դատարանը համաձայնեց Կառավարության հետ, որ խախտման փաստի արձանագրումն արդեն արդարացի փոխհատուցում է:

Դատարանը վճռեց.

1. Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի խախտման արձանագրումն արդեն հանդիսանում է բնարոյական վնասի փոխհատուցում:
2. Մերժել արդարացի փոխհատուցմանը վերաբերող պահանջի մնացած մասը:

Արքայադուստր Յաննովերսկայան ընդդեմ Գերմանիայի
Յայց N 59320/00
Ստրասբուրգ, 24.06.2004

Գործի հանգամանքները

2000թ. հունիսի 6-ին Մոնակոյի արfայադուսr Կարոլինա Հաննովերսկայան գործ է հարուցել Գերմանիայի ֆեդերաsիվ հանրաղեsության դեմ՝ համաղասաuխան մարդու իրավունքների եւ հիմնական ազաsությունների ղաշsղանության մասին Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի:

Հայցվորը ղնդում էr, nr իր գործի վերաբերյալ Գերմանիայի դաsարանների nrnշումները խախsել են նրա՝ անձնական կյանքը հարգելու իրավունքը, որը երաշխավորվում է Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածով:

Հայցվորը եւ կառավարությունը ներկայացրել են իրենց բացաsրությունները գործի վերաբերյալ, դրանից բացի իրենց նկաsառումներն են ներկայացրել «Ամսագրերի գերմանական hrաsարակիչների միավորումը» եւ «Բուրդա-Մեդիա» ընկերությունը:

Հայցվորը ներկայացրել է իր ղաsասխանները նկաsառումների վերաբերյալ: Հայցվորը Մոնակոյի արfայազն Ռենյե 3-րդի ավագ դուsrն է, ծնվել է Մոնակոյում 1957թ., սակայն հիմնականում աղrում է Փարիզում: Հայցվորը, nrղես արfայազնի ընsանիքի անդամ, ներակացնում է բազավորական ընsանիքը մի շարf կարեւոr իրադարձությունների ժամանակ, ղեկավարում է մի fանի hումանիsար եւ մշակութային կազմակերղություններ, սակայն Մոնակոյի hանrաղեsությունում ոչ մի fաղաfական դեr չի կաsարում:

1990 թ.-ականների սկզբից hայցվորը փորձել է դաsարանների միջոցով արգելել իր լուսանկարները sղագրումը դեղին մամուլում:

Sվյալ դաsական գործին վերաբերող լուսանկարները sղվել են «Բուրդա» hrաsարակչության «Բունsե» եւ «Ֆրայցայs rեվյու» ամսագրերում եւ «Բաուեr» hrաsարակչության «Նոյե ղոսs» ամսագրում:

Նկարների 1-ին փուլը

1993թ. հուլիսի 22-ին «Ֆրայցայs Ռեվյու»-ում sղագրված 5 նկարներում արfայադուսrը դեrասան Վինսենs Լինդոնի հեs է մի գողsրիկ ռեսsոrանում: Ամսագրի առաջին էջում գրված է, nr այս նկարները մեr ժամանակի ամենանուրբ սիrային ղաsմության վկաներն են: «Բունsե»-ում 1993թ. օգոսsոսի 5-ին sղագրված 2 նկարներներից մեկում արfայադուսrը նսած է ձիու վրա, մյուսում երեխաների հեs է: Նկարները հոդվածի մաս են կազմում, որի վերնագիրն է. «Չեմ կարծում, nr կարող եմ իդեալական կին դառնալ իմ ամուսնու համար»:

1993թ. օգոսsոսի 19-ին «Բունsե»-ում sղագրված 7 նկարներում արfայադուսrը երեւում է իր երեխաների, Վինսենs Լինդոնի հեs, միայնակ հանգսsանալիս, լողալիս: Հոդվածը վերնագրված է «Սովորական երջանկություն»:

Նկարների 2-րդ փուլը

1997թ. փեsրվարի 27-ին «Բունsե»-ում sղված sասը նկարներում արfայադուսrը ղաsկերված է hանգսsի ժամանակ «Յյուrսե Ալբերsե» լեռնադահուկային բազայում: Հոդվածի վերնագիրն է «Կարոլինա...կինը վերադառնում է կյանf»:

«Բունsե»-ում 1997թ. մարsի 13-ին sղված 11 նկարներից 7-ում Կարոլինան ղաsկերված է արfայազն Էռնեss-Ավգուսs Հաննովերսկու հեs ձիասղորsի sնգի ժամանակ: Հոդվածի վերնագիրն է «Համբույր կամ նրանf այլեւս չեն թաfնվում»: Մնացած 4 նկարներում երեւում է, թե ինչղես է Կարոլինան լfում Փարիզի իր sունը:

1997թ. աղրիլի 10-ի «Բունsե»-ի առաջին էջում Կարոլինան ղաsկերված է արfայազն Էռնեss-Ավգուսs Հաննովերսկու հեs, իսկ ամսագրի ներսում sղագրված 7 նկարներում նրանf թենիս են խաղում եւ ղաsհեծանիվ զբոսնում:

Նկարների 3-րդ փուլը

«Նոյե ղոսs» ամսագրի 1997թ. sղված նկարներում ղաsկերված է, թե ինչղես լողափի «Մոնsե Կարլո» ակումբում լողազգեսs hագած եւ սրբիչով փաթաթված Կարոլինան դիղչում է ինչ-nr բանի եւ ընկնում:

Դաsական ղարզաբանումների 1-ին փուլը

Համբուրգի Հողային դաsարանի 1993թ. փեsրվարի 4-ի nrnշումը

1993թ. hայցվորը դիմել է դաsարան՝ ղահանջելով արգելել «Բուրդա» hrաsարակչությանը hrաղաsարակել իր

նկարները՝ հիմնավորելով իր պահանջը նրանով, որ այդ նկարները խախտում են իր անձնական կյանքի գաղտնիությունը, որը երաշխավորվում է Գերմանիայի օրենսդրությամբ:

Դատարանը իր որոշմամբ արգելեց տպագրել նկարների տպագրումը եւ տարածումը միայն Ֆրանսիայում: Ինչ վերաբերում է ամսագրի տարածմանը Գերմանիայում, ապա Գերմանիայի «Հեղինակային իրավունքի» մասին օրենքն ասում է, որ հայտնի մարդիկ պետք է ավելի հանդուրժող լինեն այդպիսի հրապարակումների հանդեպ:

Դատարանը որոշեց, որ այդ նկարներն արված են հասարակական վայրերում եւ չեն խախտում անձնական կյանքի իրավունքը:

Համբուրգի Վերաքննիչ դատարանի 1994թ. դեկտեմբերի 8-ի որոշումը

Հայցվորը բողոքարկել է որոշումը, սակայն Վերաքննիչ դատարանն անփոփոխ է թողել որոշումը:

Հայցվորը դիմել է Վճռաբեկ դատարան: Վճռաբեկ դատարանը մասամբ է բավարարել հայցը՝ արգելք դնելով միայն այն նկարների տպագրության վրա, որտեղ արքայադուստրը պատկերված է Վինսենտ Լինդոնի հետ ռեստորանի մի անկյունում՝ հիմնավորելով նրանով, որ հայցվորը ջանքեր է գործադրել աննկատ մնալու եւ առանձնանալու համար, ինչն էլ խախտվել է լրագրողների կողմից: Մնացած նկարների վերաբերյալ Վճռաբեկը որոշել է, որ հայցվորը, որպես հայտնի անձ, պետք է ավելի հանդուրժող լինի:

Հայցվորը վճիռը բողոքարկել է Սահմանադրական դատարան՝ պահանջելով, որ վերականգնվի Սահմանադրությամբ երաշխավորված իր անձնական կյանքի իրավունքը:

Սահմանադրական դատարանը վճռել է արգելք դնել նաեւ այն նկարների տպագրության վրա, որտեղ հայցվորը պատկերված է երեխաների հետ՝ հաշվի առնելով այն, որ նկարները տպվել են ոչ թե հասարակությանը տեղեկացնելու, այլ զվարճացնելու համար:

Նկարների հաջորդ՝ 2 փուլերի տպագրության ժամանակ արքայադուստրը նորից դիմել է դատարան, բողոքարկել վճիռները բոլոր դատարաններում, սակայն նրա հայցերն այդպես էլ լիովին չեն բավարարվել:

Համապատասխան ներքին եւ Եվրոպական օրենսդրությունը.

Գերմանիայի Սահմանադրությունը,

Գերմանիայի «Հեղինակային իրավունքի» մասին օրենքը,

Եվրախորհրդի 1165 (1998թ.) հանձնարարականը մարդու անձնական կյանքի պաշտպանության վերաբերյալ:

Հայցվորը պնդում է, որ խախտվել է Եվրոպական Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածը, որով երաշխավորվում է մարդու անձնական, ընտանեկան կյանքի, բնակարանի եւ նամակագրության գաղտնիությունը:

Դատարանի կարծիքը

Դատարանը կարծում է, որ անձնական կյանքի պաշտպանությունը եւ արտահայտվելու ազատությունը համեմատելիս պետք է հաշվի առնել այն փաստը, թե որքանով են տպված լուսանկարները հասարակության համար հետաքրքրություն ներկայացնում: Հաշվի առնելով այն, որ հայցվորը ոչ մի պաշտոնական գործառույթ չի կատարում եւ նկարներում պատկերված է միայն նրա անձնական կյանքը, նկարների կարեւորությունը հասարակության համար հավասար է զրոյի:

Ավելին՝ հասարակությունը իրավասու չէ իմանալ, թե որտեղ է գտնվում հայցվորը եւ ինչպես է իրեն պահում անձնական կյանքում՝ չնայած, որ նա հայտնի է: Տվյալ դեպքում գործում է ոչ թե հասարակության՝ տեղեկացվածություն ստանալու իրավունքը, այլ՝ ամսագրերի կոմերցիոն շահը:

Հաշվի առնելով այս հանգամանքները՝ Դատարանը կարծում է, որ գերմանական դատարաններին չի հաջողվել արդարացի հավասարակշռություն հաստատել բախվող շահերի միջեւ:

Այսպիսով՝ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի խախտում:

Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

Հայցվորը պահանջել է 50.000 եվրո որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում եւ 142851.31 եվրո որպես նյութական վնասի փոխհատուցում դատական ծախսերի եւ պահումների համար:

Կառավարությունը վիճարկել է հայցվորի դաhաhնջը՝ տնդելով, nr դրանf ավելին են, fան դատճառված վնասը:

Դատարանը կարծում է, nr 41-րդ hոդվածի կիրառումը դատrաստ չէ լուծման hամար: Հետեւաբար՝ դրա fննությունը hետաձqվում է: Այն կվերականqնվի, երբ Կառավարության եւ hայցվորի միջեւ կկայանա nrեւէ nrոշակի hամաձայնություն:

Դատարանը միաձայն վճռեց.

1. Տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 8-րդ hոդվածի խախտում,
2. Կոնվենցիայի 41-րդ hոդվածի կիրառումը դատrաստ չէ կիրառման hամար,
3. hետաձqել hարցի ամբողջական fննությունը,
4. առաջարկել կողմերին 6 ամսվա ընթացfում ներկայացնել qրավnr բացատրություններ եւ տեղյակ դահել դատարանին ցանկացած hամաձայնության վերաբերյալ,
5. hետաձqել hարցի hետաqա fննությունը մինչեւ այն նորից վերանայելու անhրաժեշտության ծաqելը:

2000թ. hունվարի 31-ին Մոլդովայի fաղաfացի Վալերի Բուսույկը hայց է ներկայացրել Մոլդովայի դեմ՝ hամաձայն Կոնվենցիայի 34-րդ hոդվածի: Հայցվորը դնդում է, nr դատական nrոշումների hետեւանfով խախտվել է իր արտահայտվելու ազատության իրավունfը:

Բուսույկն ընդդեմ Մոլդովայի Հայց N 61513/00

Ստրասբուրգ, 21.03.2005թ.

Գործի hանգամանքները

1998թ. օqոստոսի 4-ին «Էfսպրեսս» շաբաթաթերթում տպաqրվել է hայցվորի ստորագրությամբ մի hոդված «Փոfր օդանավակայանի մեծ qործերը» վերնագրով: Որպես աղբյուր՝ hեղինակը նշում է, nr օգտվել է սեփական hետաfննություններից՝ hիմնված օդանավերի վաճառfի վերաբերյալ Խորhրդարանական hանձնաժողովի նյութերի վերլուծության վրա: Հոդվածում մասնավորապես խոսվում է օդանավերի անօրինական վաճառfի, նոր դեկավարների, նրանց կատարած փոփոխությունների, ընդունած նոր կադրերի մասին, nrոնf ոլորտի մասնաqետ չեն, թե ինչպես են նախկին աշխատողներն առանց hիմնավորման ազատվել աշխատանfից:

1998թ. Քիշինյովի միջազգային օդանավակայանի 6 աշխատողներ՝ Ի.Վ., Ս.Պ., Ս.Մ., Ս.Վ., Ս.Ի., Ա.Ի., առանձին fաղաfացիական hայցեր են ներկայացրել լրաqրողի դեմ Քիշինյովի կենտրոնական դատարան՝ դաhանջելով դատվի եւ արժանապատվության դաշտպանություն: Հաշվի առնելով qործի նույնությունը՝ դատարանը nrոշել է բոլոր hայցերը միավորել մեկ qործի մեջ:

1998թ. դեկտեմբերի 3-ին Կենտրոնական դատարանը nrոշել է բավարարել hայցը եւ լրաqրողից qանձել վնասի փոխhատուցում եւ տպաqրել hերfում բոլոր hայցվորների վերաբերյալ: Թերթը եւ լրաqրողը բողոfարկել են nrոշումը՝ hիմնավորելով, nr, չնայած մի fանի փաստական անճշտությունների, մնացած փաստերը hամապատասխանում են իրականությանը:

1999թ. Վերաfննիչ դատարանը մասնակիորեն բավարարել է hայցը՝ կրճատելով փոխhատուցման չափը, մերժել է Ս.Պ.-ի hայցը՝ hիմնավորելով, nr նրան վերաբերող փաստերը hամապատասխանել են իրականությանը: Թերթը եւ լրաqրողը բողոfարկել են վճիռը 3-րդ ատյանի դատարան, սակայն դատարանն անփոփոխ է թողել վճիռը:

Համապատասխան ներքին օրենսդրությունը.

Մոլդովայի Քաղաfացիական օրենսqիրf, Հոդվածներ 7, 7.1

Մոլդովայի Խորhրդարանի 1998. nrոշումը, Հոդվածներ 2,3

Հայցվորը դնդում է, nr տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 10-րդ hոդվածի խախտում: Նա դնդում է նաեւ, nr Մոլդովայի Քաղաfացիական օրենսqրfում hստակ սահմանված չեն «փաստեր», «արժանապատվություն», «դատիվ», «qնահատողական կարծիf» hասկացությունները: Լրաqրողը բողոfում է նաեւ, nr իր արտահայտվելու ազատությանը միջամտելն անhրաժեշտ չի եղել դեմ ժողովրդավարական hասարակության hամար եւ nr նրանից դաhանջված փոխhատուցումը եղել է շատ մեծ:

Կառավարությունն ընդունում է,, որ տեղի է ունեցել միջամտություն, սակայն այդ միջամտությունն արդարացված է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասով: Դատարանը եկել է այն եզրակացության, որ 5 դեպքից 3-ում տեղի է ունեցել 10-րդ հոդվածի խախտում, 2-ում՝ ոչ:

Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը.

Հայցվորը պահանջել է 2460 եվրո որպես նյութական վնասի փոխհատուցում: Նա պնդում է, որ դատական գործերից հետո նա չի կարողացել աշխատել որպես լրագրող, նրա վարկանիշը նույնպես տուժել է:

Կառավարությունը վիճարկել է պահանջվող գումարի չափը՝ հիմնավորելով, որ արդարացի հատուցում կլինի հայցվորին վերադարձնել միայն այն գումարը, որը նա ստիպված է եղել վճարել դատարանների որոշմամբ, այսինքն՝ 224 եվրո: Դատարանն այս հարցում համաձայն է կառավարության հետ: Որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում, հայցվորը պահանջել է 30000 եվրո: Այս պահանջը կառավարությունը նույնպես վիճարկել է, սակայն դատարանը վճռել է հայցվորի օգտին գանձել 4000 եվրո եւ 1500 եվրո որպես դատական ծախսերի փոխհատուցում:

Դատարանը վճռեց.

1. Հայցվորի օգտին պետությունից գանձել 5625 եվրո 3 ամսվա ընթացքում
2. Մերժել արդարացի փոխհատուցմանը վերաբերող մնացած պահանջները

Իրավաբանական անձ հանդիսացող «Ուկրաինական լրագրողների խումբը» գրանցված է եւ գտնվում է Կիեւում: Տվյալ իրավաբանական անձը համաուկրաինական «Օր» թերթի սեփականատերն է:

Ուկրաինական լրագրողների խումբն ընդդեմ Ուկրաինայի Հայց N 72713/01

Ստրասբուրգ, 29.03.2005թ.

2000թ. «Ուկրաինական լրագրողների խումբը» հայց է ներկայացրել Ուկրաինայի դեմ՝ համաձայն Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի: 1999թ. օգոստոսի 21-ին «Օր» թերթում տպվել է Տատյանա Կորոբովայի հոդվածը «2-րդ Յուրիկ խեղճ Յորիկների համար, թե՞ Լեբեդի Ուկրաինական մոդիֆիկացիան» վերնագրով:

Հոդվածում մասնավորապես խոսվում է նախագահի թեկնածության համար առաջադրվող Պրոգրեսիվ սոցիալիստական կուսակցության ղեկավար Նատալյա Վիտրենկոյի՝ նախագահական ընտրություններին գրանցվելու եւ մասնակցելու ընթացքում ենթադրյալ խախտումների մասին: Ենթադրություններ են այն մասին, թե ինչքան ահավոր կլինի երկրի վիճակը, եթե տիկին Վիտրենկոն դառնա նախագահ: Խոսվում է Ուկրաինայի ընտրական համակարգի, Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի քաղաքական գործիչների նմանության մասին: Հոդվածում հեղինակը փաստեր է բերում, որ չնայած Վիտրենկոյի ընդդիմադիր դիրքին՝ նա նախագահի աթոռի բարձրախոսն է, ինչպես Ժիրինովսկին Ռուսաստանում:

Օգոստոսի 21-ին Նատալյա Վիտրենկոն դիմել է Կիեւի Մինսկի շրջանի դատարան՝ թերթից պահանջելով բարոյական եւ նյութական վնասի փոխհատուցում: Դատարանը մասնակիորեն բավարարել է նրա հայցը: Դատարանը որոշել է հօգուտ Վիտրենկոյի թերթից գանձել 2000 գրիվնա, որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում եւ պարտավորեցրել թերթին 1 ամսվա ընթացքում հրապարակել հերքում դատարանի որոշման հետ միասին, քանի որ հոդվածն ամբողջությամբ չի համապատասխանում իրականությանը:

Թերթը բողոքարկել է որոշումը, սակայն Կիեւի քաղաքային դատարանը 2000թ. հուլիսի 12-ի որոշմամբ անփոփոխ է թողել նախորդ վճիռը՝ հիմնավորելով նրանով, որ պատասխանող կողմը չի ներկայացրել բավարար ապացույցներ՝ հոդվածի համապատասխանությունն իրականությանը հաստատելու համար:

1999թ. դեկտեմբերին Կոմունիստական կուսակցության ղեկավար Պյոտր Սիմոնենկոն նույնպես «Օր» թերթի դեմ հայց է ներկայացրել Կիեւի Մինսկի շրջանի դատարան՝ պահանջելով, որպեսզի պաշտպանվի իր պատիվն ու արժանապատվությունը եւ գործնական հեղինակությունը: Նա պահանջել է նաեւ բարոյական վնասի փոխհատուցում:

Դատարանը մասնակիորեն բավարարել է հայցը՝ պարտավորեցնելով թերթին Սիմոնենկոյին վճարել 1000 գրի-

վեն որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում եւ տպագրել թերթում դատարանի որոշման հետ միասին 1 ամսվա ընթացքում:

Թերթը նորից բողոքարկել է որոշումը, սակայն այն նորից թողնվել է անփոփոխ:

Համապատասխան միջազգային օրենսդրությունը

- Եվրախորհրդի խորհրդարանական ասամբլեայի N1589 երաշխավորագիրը, որը վերաբերում էր ուկրաինայում այն լրագրողների հետապնդմանը, որոնք քննադատական նյութեր էին հրապարակում իշխանությունների հասցեին:

- Եվրախորհրդի խորհրդարանական ասամբլեայի N1346 որոշումն այն մասին, թե ինչպես է Ուկրաինան իրականացնում իր պարտավորությունները:

- Ուկրաինայի վերաբերյալ ԵԽ 2004թ. որոշումը:

Համապատասխան ազգային օրենսդրությունը

Ուկրաինայի Սահմանադրություն, Հոդվածներ 32, 34

1963թ. ընդունված Քաղաքացիական օրենսգիրք, Հոդված 7, որը հնարավորություն է տալիս պահանջել նաեւ բարոյական վնասի փոխհատուցում

2003թ. ընդունված Քաղաքացիական օրենսգիրք, Հոդվածներ 23, 277

Ուկրաինայի օրենքը «Տեղեկատվության մասին», Հոդված 47

Ուկրաինայի օրենքը «ԶԼՄ մասին», Հոդվածներ 26, 37, 42

Համապատասխան հաշվետվությունները Ուկրաինայում արտահայտվելու ազատության վիճակի վերաբերյալ

«Human Rights Watch» կազմակերպության 2003թ. հաշվետվությունը այն մասին, որ Ուկրաինայի իշխանությունները անընդհատ իրավաբանորեն հետապնդում են ԶԼՄ-ին եւ փորձում կառավարել նրանց:

ԱՄՆ Պետդեպարտամենտի 2003թ. հաշվետվությունը Ուկրաինայում ԶԼՄ-ի կարգավիճակի մասին: հաշվետվության հիմքում ընկած են «Freedom House» կազմակերպության անցկացրած հետազոտությունները ու վերլուծությունները:

«Արտիկլ 19» կազմակերպության ներկայացրած հաշվետվությունը Ուկրաինայում խոսքի ազատության կարգավիճակի մասին:

Դատարանի կարծիքը

Հայցվորը պնդում է, որ խախտվել է իր ազատության իրավունքը՝ երաշխավորված Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով: Հայցվորը բողոքում է նաեւ, որ ազգային դատարանները չեն կարողացել տարբերակել հրապարակումներում առկա փաստերը կարծիքներից եւ որ դատարանների որոշումները միջամտություն են իր արտահայտվելու ազատությանը:

Դատարանը եկել է այն եզրակացության, որ հոդվածներում պարունակվում են քննադատական կարծիքներ, որոնք ենթակա չեն ապացուցման եւ որ պետության միջամտությունը արտահայտվելու ազատությանն այնքան էլ արդարացված չէ:

Այդպիսով՝ Դատարանը եզրակացնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի խախտում:

Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

Հայցվորը պահանջել է 300 գրիվնե (588.12 եվրո) որպես նյութական վնասի փոխհատուցում եւ 33000 եվրո որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում: Հայցվորը պահանջել է նաեւ 8337.07 եվրո դատական ծախսերի համար

Կառավարությունը չի մեկնաբանել այս պահանջները:

Դատարանը միաձայն որոշեց.

1. Տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի խախտում:
2. Պետությունը 3 ամսվա ընթացքում Հայցվորին պետք է վճարի 31109.19 եվրո:
3. Մերժել արդարացի փոխհատուցման հետ կապված մնացած պահանջները:

Գրինբերգն ընդդեմ Ռուսաստանի
Գործ N60115/00
Ստրասբուրգ, 21.07.2005թ.

2003թ.-ի հունիսի 23-ին Ռուսաստանի քաղաքացի Իսահակ Պավլովիչ Գրինբերգը հայց է ներկայացրել դատարան Ռուսաստանի Դաշնության դեմ՝ համաձայն Կոնվենցիայի 34 Հոդվածի :

Հայցվորը բողոքում է, որ խախտվել է իր՝ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով երաշխավորված արտահայտվելու ազատությունը:

Ոչ հայցորդը, ոչ կառավարությունը չեն ներկայացրել գործի հետ կապված գրավոր բացատրություններ:

Գործի հանգամանքները

Հայցորդը ծնվել է 1937թ. եւ ապրում է Ուլյանովսկ քաղաքում: 2002 թ. սեպտեմբերի 6-ին «Գուբեռնիա» թերթը հրատարակել է հայցվորի հոդվածը «Հայտարարություն» վերնագրով: Հոդվածում մասնավորապես ասվում է. «Դեռ շարունակվում էր ձայների հաշվարկումը, բայց արդեն պարզ էր, որ Ուլյանովսկի մարզպետ է ընտրվել գեներալ Շամանով Վ. Ա.-ն: Այս գիշեր նա բառացիորեն հայտարարել է հետեւյալը. «Ուղիղ եւ բացահայտ ասում եմ, որ տեղական լրագրողների հետ պետք է մանրամասն հաշիվները մաքրել»: Ընտրական քարոզարշավի ժամանակ գեներալը ուլյանովցիներին շատ բան է խոստացել: Բայց, իմ կարծիքով, կատարել է միայն մեկը, պատերազմում է անկախ լրագրողների դեմ: Դեռեւս շարունակվում են Շամանովի հայցերը ուլյանովցի տաղանդավոր լրագրող Դեմոչկին Գ. Ա.-ի դեմ: Սակայն լրագրողի քրեական հետապնդումը բացառիկ դեպք է: «Սիմբիրսկիե իզվեստիյա» թերթի գլխավոր խմբագիր Յուլիա Շելամիդովան դատապարտվել է 1 տարվա ուղղիչ-աշխատանքների: Դեռ մի կողմ թողնենք այս հարցի իրավական կողմը. դեռեւս չի հրատարակվել դատարանի դատավճռի լրիվ տեքստը: Հույս ունեմ՝ այդ առիթով դեռ շատ դատեր կլինեն եւ ոչ միայն Ուլյանովսկում, այլեւ՝ Մոսկվայում: Սակայն կա այս հարցի բարոյական կողմը: Ինչպես կարող են 3 առողջ տղամարդ, որոնցից 2-ը՝ գեներալ, այդ թվում 1՝ նույնիսկ Ռուսաստանի հերոս, պատերազմել կնոջ հետ, ավելին՝ երիտասարդ աղջկա հետ: Չգիտես ինչու, մտաբերվում է Շամանով Վ.Ա.-ի ի գրությունը Պալկովնիկ Բուդանովին, ով 18-ամյա մի աղջկա էր սպանել: Ոչ ամոթ կա, ոչ խիղճ»:

2002թ.-ի սեպտեմբերի 10-ին Շամանովը հայցով դիմել է դատարան Գրինբերգի եւ թերթի հիմնադրի դեմ հայցով: Թերթի հիմնադիրը հասարակության սոցիալապես անապահով շերտերին օգնող «Գորյաչեվ-ֆոնդ» ֆոնդն է: Շամանովը պնդել է, որ «Ոչ ամոթ կա, ոչ խիղճ» արտահայտությունը սուտ է եւ ոտնահարում է նրա պատիվն ու հեղինակությունը: Որպես բարոյական վնասի հատուցում՝ նա պահանջել է 500.000 ռուբլի (20.000 եվրո):

2002թ.-ի նոյեմբերի 14-ին Ուլյանովսկ քաղաքի Լենինյան շրջանային դատարանը բավարարել է հայցը: Դատարանը որոշել է. «Հոդվածում հեղինակը պնդում է, որ Ուլյանովսկի մարզպետ Շամանովը չունի ոչ խիղճ, ոչ ամոթ: Հոդվածի բովանդակությունն ապացուցում է, որ արտահայտությունն ունի հենց այդ իմաստը: Հեղինակի այս արտահայտությունը ոտնահարել է նրա պատիվը, արժանապատվությունը եւ պրոֆեսիոնալ հեղինակությունը: Մեղադրյալը դատարանում չի ապացուցել հայցվորի հասցեին ասվածների ճշմարտացիությունը… »:

Դատարանը վճռել է Ֆոնդից գանձել 5000 ռ. (200 եվրո) իսկ հեղինակից՝ 2500 ռ. (100 եվրո)՝ որպես Շամանովին պատճառած բարոյական վնասի փոխհատուցում: Ֆոնդին պարտավորեցրել է նաեւ որպես հերքում տպագրել դատարանի որոշումը:

Հեղինակը եւ ֆոնդը բողոքարկել են որոշումը: Հեղինակը պնդում էր, որ շրջանային դատարանը սահմաններ չի դնում կարծիքների եւ փաստերի միջեւ: Նա ասում էր, որ ըստ ՌԴ Սահմանադրության 29-րդ հոդվածի՝ ինքն իրավունք ունի ստանալ եւ տարածել կարծիքներ, եւ որ հոդվածն իր գնահատականն է Շամանովի գործողություններին: Ավելին, նա պնդում էր, որ վիճարկվող արտահայտությունը ռուսական ասացվածք է եւ լայնորեն օգտագործվում է այն դեպքում, երբ մարդու գործողությունները գնահատվում են էթիկական տեսանկյունից:

2002թ.-ի դեկտեմբերի 24-ին Ուլյանովսկի մարզային դատարանն անփոփոխ թողեց դատարանի 2002թ.-ի նոյեմբերի 14-ի վճիռը: Մարզային դատարանը հաստատեց առաջին ատյանի որոշումը՝ նշելով. «Այն, որ դատարանը չի սահմանազատել փաստերն ու կարծիքները, չեն կարող հաշվի առնվել, քանի որ հեղինակի կարծիքը տպվել է զանգվածային լրատվության միջոցում եւ

հրապարակման պահից այն փաստ է դարձել»:

Գործի վերանայմանը հասնելու հայցորդի հետագա բոլոր փորձերն ապարդյուն են անցել: 2003թ. օգ. 22-ին ՌԴ Վճռաբեկ դատարանը մերժել է հայցի ընդունումը:

Համապատասխան ներքին օրենսդրություն

ՌԴ Սահմանադրություն

Հոդված 29-ը երաշխավորում է մտքի եւ խոսքի ազատությունը, ինչպես նաեւ՝ զանգվածային տեղեկատվության ազատությունը:

ՌԴ Քաղաքացիական օրենսգիրքը (30.11.1994)

Հոդված 152-ն ասում է, որ քաղաքացին իրավունք ունի դատարանով պահանջել իր պատիվը, արժանապատվությունն ու գործարար համբավն արատավորող տեղեկությունների հերքում, եթե այդ տեղեկությունների տարածողը չապացուցի դրանց համապատասխանությունն իրականությանը: Քաղաքացին, ում մասին տարածվել են արատավորող տեղեկությունները, հերքման հետ միասին կարող է պահանջել նաեւ պատճառված նյութական եւ բարոյական վնասի փոխհատուցում:

ՌԴ Վճռաբեկ դատարանի պլենումի որոշումը (18.08.1992, N 11)

Ըստ որոշման՝ արատավորող են համարվում իրականությանը չհամապատասխանող այն տեղեկությունները, որոնք պարունակում են պնդումներ այն մասին, որ քաղաքացին կամ իրավաբանական անձը խախտել է գործող օրենսդրությունը եւ բարոյական նորմերը (անազնիվ արարք, ոչ ճիշտ պահվածք աշխատանքային կոլեկտիվում կամ կենցաղում եւ այլն): Տեղեկատվություն տարածելը պետք է հասկանալ որպես այդպիսի փաստերի հրապարակում թերթում, հեռարձակում ռադիոյով, հեռուստատեսությամբ կամ զանգվածային լրատվության այլ միջոցներով, հրապարակումներ աշխատանքային բնութագրերում, հրապարակային ելույթների ժամանակ, պաշտոնատար անձանց ուղղված հայտարարություններում կամ հայտարարություն այլ, այդ թվում նաեւ՝ բանավոր ձեւով մի քանի կամ նույնիսկ մեկ մարդու (կետ 2):

Որոշման 7-րդ կետը նախատեսում է, որ հայցվորը պարտավոր է միայն ապացուցել պատասխանողի կողմից փաստերի տարածումը: Պատասխանողը պարտավոր է ապացուցել, որ տարածված փաստերը համապատասխանում են իրականությանը:

Կողմերի փաստարկները

Հայցվորը պնդում է, որ հոդվածը եղել է այդ ժամանակ ընթացող քաղաքական քննարկումների մի մաս: Նա ընդգծել է, որ Շամանովը չի հերքել հոդվածում բերված փաստերը եւ որ քննարկվող արտահայտությունն ընդամենը Շամանովի գործողությունների գնահատականն է: Սա մի մարդու կարծիք եւ գնահատական էր մեկ այլ մարդու գործողությունների վերաբերյալ, որը սովորաբար ընդունվում է որպես գնահատողական կարծիք, այլ ոչ թե փաստ:

Կառավարությունը պնդում է, որ համաձայն Քաղ. օրենսգրքի 152-րդ հոդվածի, պատասխանողը պետք է ապացուցի տեղեկությունների իրական լինելը: Կառավարությունն ընդունել է, որ տեղի է ունեցել միջամտություն պատասխանողի իրավունքին արտահայտել իր կարծիքը, եւ որ հոդվածը վերաբերում էր գուբերնատորի եւ լրատվամիջոցների հարաբերություններին՝ քաղաքական քննարկման շրջանակում քննարկվող հարցին:

Սակայն կառավարությունը պնդում է, որ քննարկվող արտահայտությունը ավելի շատ վերաբերում էր Շամանովի անձին, քան նրա քաղաքական գործունեությանը եւ որ Գրինբերգը կարող էր քննադատական կարծիք արտահայտել այլ բառերով՝ առանց օգտագործելու այն արատավորող արտահայտությունը, որ Շամանովը «ոչ ամոթ ունի, ոչ խիղճ»: Կառավարությունը կարծում է, որ միջամտությունը հիմնավորված էր եւ անհրաժեշտ էր ժողովրդավարական հասարակությունում այլոց իրավունքներն ու հեղինակությունը պաշտպանելու համար:

Դատարանի գնահատականը

Ընդհանուր սկզբունքներ

Համաձայն Դատարանի արդեն կայացած փորձի՝ արտահայտվելու ազատության իրավունքը համարվում է ժողովրդավարական հասարակության հիմքերից մեկը: Այն ժողովրդավարական հասարակության զարգացման եւ անհատի ինքնակատարելագործման նախապայմաններից մեկն է: Ինչպես ասվում է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ կետում, արտահայտվելու ազատությունը վերաբերում է ոչ միայն այն տեղեկատվությանը կամ գաղափարներին, որոնք ստացվել են օրինական ճանապարհով կամ համարվում են ոչ արատավորող, այլեւ նրանց, որոնք վիրավորում են կամ անհամաձայնություն են արթնացնում: Այդպիսին են համբերատար լինելու պահանջները, բազմակարծությունը եւ հայացքների լայնությունը, առանց որոնց հնարավոր չէ ժողովրդավարական հասարակություն:

Բացի այն, nr ՁԼՄ-ի խնդիրն է տեղեկատվություն հաղորդել, հասարակությունն իրավունf ունի ստանալ այն: Այլապես ՁԼՄ-ը հնարավորություն չեն ունենա կատարել «հասարակությանը հսկող շան» դերը: Լրագրողական ազատությունը ներառում է նաեւ որոշակի չափազանցության կամ որոշ սադրանքի հնարավորություն: Ցանկացած սահմանափակման անհրաժեշտությունը պետք է հիմնավոր ապացուցվի:

Ավելին, քույլատրելի քննադատության սահմանները քաղաքական գործիչների նկատմամբ ավելի լայն են, քան սովորական քաղաքացու հանդեպ: Կասկած չկա, nr քաղաքական գործչի հեղինակությունը ենթակա է պաշտպանության, սակայն այս դեպքում պաշտպանության հակակշիռը հանրության հետաքրքրությունն է քաղաքական հարցերի քննարկման հանդեպ:

Հայտնի է, nr որոշումը համապատասխանում է ներքին օրենսդրությանը: Կողմերի միջեւ վիճաբանությունը հարց է առաջացնում՝ արդյոք այդ միջամտությունն անհրաժեշտ է եղել ժողովրդավարական հասարակությանը, այսինքն արդյո՞ք միջամտությունը պայմանավորված է հասարակական պահանջով:

Ազգային իշխանություններին տրված է որոշակի ազատություն՝ որոշելու՝ առկա՞ է արդյոք այդպիսի պահանջ, եւ ի՞նչ միջոցներ է պետք կիրառել: Սակայն այս ազատությունն անսահմանափակ չէ եւ ենթակա է հսկողության Եվրախորհրդի կողմից այս Դատարանի միջոցով: Դատարանը պետք է համոզվի, nr տեղեկան իշխանության մարմինները կիրառել են 1-ին հոդվածին համապատասխան նորմեր:

Հերքվող արտահայտությունը դատարանն ընդունում է որպես գնահատողական կարծիքի տիպիկ օրինակ, որը ներկայացնում է Շամանովի գործողությունների բարոյական կողմին վերաբերող սուբյեկտիվ գնահատական: Այդ իսկ պատճառով այս դեպքում ներկայացված փաստերը պահանջները սկզբից եւեթ անհնարին էին:

Դատարանի գնահատականի համար կարեւոր էր նաեւ այն, nr հերքվող դրույթն արված է եղել մի հոդվածի շրջանակներում, որը շոշափում է նաեւ զանգվածային տեղեկատվության ազատության հարցը Ուլյանովսկի շրջանում: Քննադատության հիմքում ընկած փաստերի ճշմարտացիությունը չի հերքվել եւ հայցվորն արտահայտել է իր կարծիքը ոչ վիրավորական ձեւով:

Այսպիսով՝ դատարանը հանգում է այն եզրակացության, nr ռուսական կառավարությունը դուրս է եկել որոշելու ազատության սահմաններից, որն ունեն անդամ-պետությունները համաձայն Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի: Հետեւաբար, տեղի է ունեցել 10-րդ հոդվածի խախտում:

Կոնվենիցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

Հայցվորը պահանջել է 10000 եվրո որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում:

Կառավարությունը հերքել է այս պահանջը: Նրա կարծիքով՝ այս որոշմամբ խախտման արձանագրելու փաստն արդեն բավարար եւ արդարացի փոխհատուցում է:

Այսպիսով՝ Դատարանը որոշում է հայցվորի օգտին գանձել 120 եվրո որպես նյութական վնասի փոխհատուցում:

Դատարանը հաշվի է առնում, nr հայցվորին պատճառվել է բարոյական վնաս, խոսքը մասնավորապես դատարաններին վճիռների հետեւանքով հիասթափությունների եւ տառապանքների մասին է:

Սակայն դատարանը կարծում է, nr հայցվորի պահանջած գումարը չափազանց է: Ելնելով համաչափության սկզբունքի հիման վրա տրված գնահատականից, Դատարանը որոշում է հայցվորի օգտին գանձել 1000 եվրո եւ դրա հետ կապված հարկերը որպես բարոյական վնասի փոխհատուցում:

Դատարանը վճռեց.

1. Հայցվորին վճարել 1200 եվրո:
2. Մերժել հայցվորի բողոքի մնացյալ մասը արդարացի փոխհատուցման մասին:

Պատրաստեց՝ Մարիամ Սարգսյանը,
ԵՊՀ, մագիստրատուրա Iկուրս
ըստ՝ www.echr.coe.int կայքի

ՍԵՎ ՑՈՒՑԱԿ

Տեղեկատվության ազատության իրավունքը ոտնահարած պաշտոնյաների եւ հասարակական գործիչների

Այս անձինք խախտել են Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի եւ քաղաքացիների տեղեկություն ստանալու իրավունքը 2006 թվականի հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում:

Անդրանիկ Մանուկյան	ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարար
Ռուբեն Խլղաթյան	Արմավիրի քաղաքապետ
Ռազմիկ Ազարյան	Կոտայքի մարզի առաջին ատյանի դատարանի նախագահ
Վահան Ալեքսանյան	Նորք-Մարաշ թաղապետարանի ֆինանսատնտեսագիտական բաժնի պետ
Սարգիս Ասատրյան	Հայ երիտասարդական կուսակցության նախագահ
Գուրգեն Արսենյան	Միավորված աշխատանքային կուսակցության նախագահ
Ռուբեն Թովմասյան	Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության նախագահ
Սեյրան Ավագյան	Հայաստանի ժողովրդավարական ազատական միության նախագահ
Հարություն Առաքելյան	Հայաստանի ռամկավար ազատական կուսակցության նախագահ
Հրանտ Խաչատրյան	Սահմանադրական իրավունք կուսակցության նախագահ
Արթուր Բալոյան	Արդարություն կուսակցության նախագահ
Պարույր Հայրիկյան	Ազգային ինքնորոշում միավորում կուսակցության նախագահ
Տիգրան Կարապետյան	Ժողովրդական կուսակցության նախագահ

Դիմեք «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն», երբ պաշտոնյաները հրաժարվում են տեղեկություն տալ, չեն պատասխանում տեղեկություններ ստանալու ձեր հարցումներին:

Հասցե՝ ք. Երեւան, Չարենցի 1բ
Հեռ. 578356
էլ. փոստ՝ foi@foi.am
www.foi.am

Ծրագրի ղեկավար՝ Շուշան Դոյդոյան
Տպաքանակը՝ 500 օրինակ, Երեւան 2006, «Ասողիկ» տպարան:
Հրատարակվում է 2001 թվականից: